

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta sociálních věd

Přístup Francie k reformě institucí EU pod taktovkou prezidenta Chiraca

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: **Kateřina Vaidišová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška**

Oponent práce: **PhDr. David Emler**

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

VAIDIŠOVÁ, Kateřina: *Přístup Francie k reformě institucí EU pod taktovkou prezidenta Chiraca*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2010. 50 str. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Váška.

Anotace

Bakalářská práce „Přístup Francie k reformě institucí EU pod taktovkou prezidenta Chiraca“ analyzuje evropskou politiku Francie v letech 1995 – 2005, tedy od počátku vlády prezidenta Jacquese Chiraca do odmítnutí Ústavní smlouvy Francouzy v referendu, kdy fakticky evropská politika prezidenta Chiraca přestala existovat. Práce se zabývá zejména francouzským přístupem k reformě institucí Evropské unie a to hlavně reformou Evropské komise, Rady Evropské unie, Evropského parlamentu a v případě smlouvy z Nice také Evropského soudního dvora. Tento přístup zkoumá bakalářská práce prizmatem mezivládních konferencí, předcházejících jednotlivým smlouvám upravujícím Maastrichtskou smlouva, jimiž jsou Amsterdamská smlouva, Niceská smlouva a Smlouva o ústavě pro Evropu. Každá tato konference je podrobena rozboru, který zahrnuje myšlenky a cíle, s kterými francouzská vyjednávací skupina na jednání přišla, co se reálně snažila tato skupina vyjednat, co se jí podařilo, z jakých požadavků musela eventuálně ustoupit, v čem musela učinit kompromis s ostatními státy a které požadavky se jí povedlo nechat zapracovat do textu smluv. Hlavním cílem této práce je zodpovědět otázku kontinuity či diskontinuity francouzské evropské politiky a určit, který z přístupů k evropským institucím převažoval.

Annotation

The thesis *French Policy to Institutional Reform of the European Union under the President Chirac* analyzes the European policy of France in the period 1995-2005, which means from the beginning of Jacques Chirac's presidency to the rejection of the Treaty establishing a Constitution for Europe by the French in referendum by which the Chirac's European policy in fact ceased to exist. The thesis mainly deals with the approach of France to the reform of institutions of the European Union, particularly with the reform of the European Parliament, European Commission, and Council of the European Union and in case of Treaty of Nice also with the Court of Justice of the European Union. This approach is analyzed by the documents from intergovernmental conferences antecedent to the particular treaties regulating the Treaty of Maastricht, which are Treaty of Amsterdam, Treaty of Nice and the Treaty establishing a Constitution for Europe. Each of these intergovernmental conferences is examined in terms of the goals and topics introduced, subsequently discussed and really reached by the French politicians during the conference. Also, it is dealt with the topics about which compromises with other countries had to be made and with the requirements that the French managed to implement into the text of the treaty. The main goal of the thesis is to answer the question of continuity and discontinuity of the French policy in the EU and also which approach predominated in this policy.

Klíčová slova

Evropská unie, Francie, instituce EU, reforma, prohlubování EU, Evropská komise, Evropský parlament, Rada Evropské unie, Evropský soudní dvůr

Keywords

European Union, France, Institutions of the EU, reform, deepening of EU integration, European Parliament, European Commission, Council of the EU, Court of Justice of the EU

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 21. května 2010

Kateřina Vaidišová

Obsah

OBSAH	7
ÚVOD	8
1. FRANCIE A EU 1995 - 2005	12
1.1 OD MAASTRICHTU K AMSTERDAMU	13
1.2 OD AMSTERDAMU K NICE	15
1.3 OD NICE K EVROPSKÉ ÚSTAVĚ	16
1.4 FUNGOVÁNÍ INSTITUCÍ EU PŘED AMSTERDAMSKOU SMLOUVOU	18
2. VYJEDNÁVÁNÍ AMSTERDAMSKÉ SMLOUVY	20
2.1 FRANCOUZSKÁ POZICE	20
2.2 VYJEDNÁVÁNÍ NA MEZIVLÁDNÍ KONFERENCI.....	23
2.3 ÚSPĚŠNĚ VYJEDNANÉ BODY SMLOUVY	25
3. VYJEDNÁVÁNÍ SMLOUVY Z NICE	28
3.1 FRANCOUZSKÁ POZICE	28
3.2 VYJEDNÁVÁNÍ NA MEZIVLÁDNÍ KONFERENCI.....	31
3.3 ÚSPĚŠNĚ VYJEDNANÉ BODY SMLOUVY	33
4. VYJEDNÁVÁNÍ ÚSTAVNÍ SMLOUVY	36
4.1 FRANCOUZSKÁ POZICE	36
4.2 VYJEDNÁVÁNÍ NA MEZIVLÁDNÍ KONFERENCI.....	38
4.3 ÚSPĚŠNĚ VYJEDNANÉ BODY SMLOUVY	39
ZÁVĚR	43
POUŽITÁ LITERATURA	46
PUBLIKACE A PERIODIKA	46
INTERNETOVÉ ZDROJE	48
DOKUMENTY.....	48
RESUMÉ	49

Úvod

Odpovědí na změny v Evropě, které se na tomto kontinentu udály v 90. letech, bylo další prohlubování evropské integrace. Spolu s touto tendencí se objevila nutnost reformy Evropských společenství. Instituce se měly zjednodušit, zprůhlednit a celý chod společenství měl být hladší, jednodušší a pochopitelnější. Evropské státy se zároveň začaly připravovat na největší rozšíření svého společenství od doby svého vzniku. Rozšíření musely přizpůsobit způsob fungování pozdější Evropské unie. Vystala tak naléhavá otázka, jak přejít „...od odpolitizované, technické, konsenzuální a logikou řízené Evropy k demokratickému, transparentnímu a dialektickému systému...“¹, který byl pro „novou Evropu“ nezbytným. Každý stát k reformě evropských institucí zaujal své vlastní stanovisko, které vycházelo z rozdílných představ, cílů a zájmů. Vyjednávání bylo proto složité a zdlouhavé. Francie se také pokusila prosadit své představy o novém fungování evropských institucí, potažmo celé Evropské unie. Právě dvě prezidentská období Jacquese Chiraca byla pro evropskou politiku Francie zásadní a udávala směr této politiky do budoucna.

Již v projevu těsně před oficiálním zveřejněním výsledků francouzských prezidentských voleb roku 1995 vyslovil Jacques Chirac přání, aby „se Francie opět stala motorem Evropské unie a chránila mír a prosperitu pro náš kontinent“². Jeho cílem bylo učinit vše proto, aby „byla Francie znovu majákem celého lidstva, což je její poslání“³. Tyto výroky by se daly interpretovat jako touha nastávajícího francouzského prezidenta po obnovení vlivu a zašlé slávy Francie. Tento vliv měl být promítán přes Evropskou unii. Aby tohoto cíle dosáhl, bylo nutné posílit roli Evropské unie. Proto také Chirac dodává, že „úspěch Evropské unie je závislý hlavně na úspěchu mezivládní konference v roce 1996, na které budou nejpodstatnější tyto tři cíle: efektivnější Evropa; demokratičtější Evropa a silnější Evropa ve světě“⁴. Těchto cílů lze dosáhnout jedině hlubší integrací jednotlivých členů této mezinárodní organizace a tudíž vzdání se části suverenity členských států. Francouzský prezident si tedy v evropské politice určil dva cíle, které by si mohly v některých případech odporovat. Na jedné straně deklaroval snahu prosadit francouzský vliv v Evropské unii, která by měla být

¹ BOCQUET, Dominique: Paris, Bonn, Delors: l'Europe en quête de centre. In *Débat* (Paris, 1980), č. 4, roč. 83 (1997), str. 26.

² Deklarace Jacquese Chiraca vyslovena z Pařížské radnice 7. 5. 1995. Déclaration faite par M. Jacques CHIRAC depuis l'Hôtel de Ville de Paris (Paris, le 7 mai 1995).

³ Deklarace Jacquese Chiraca vyslovena z Pařížské radnice 7. 5. 1995. Déclaration faite par M. Jacques CHIRAC depuis l'Hôtel de Ville de Paris (Paris, le 7 mai 1995).

⁴ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 31. 8. 1995. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 31 aout 1995).

nadále udržována na bázi mezivládní spolupráce a na druhé straně chce tuto organizaci posílit jejím prohloubením. Premisou bakalářské práce však je, že Francie spatřuje způsob prosazení svých zájmů v rámci Evropské unie zejména v mezivládní spolupráci.

Cílem bakalářské práce je analyzovat francouzský postup vůči reformě institucí Evropské Unie, která se s blížícím se rozšířením stala nutností. Mezi zkoumané instituce patří Evropský parlament, Evropská komise, Rada Evropské unie, Evropská rada a v případě smlouvy z Nice se jedná také o reformu Evropského soudního dvora. Časově je stanovena od roku 1995 do roku 2005, což tedy přesně nekopíruje prezidentská období Jacquese Chiraca, který byl prezidentem Francie do roku 2007. Rok 2005 byl vybrán z důvodu zamítnutí Smlouvy o Evropské ústavě v květnu téhož roku v referendu, kterým evropská politika jeho vlády přestala reálně existovat. Práce postupně analyzuje pozice Jacquese Chiraca z jeho proslavů, jednotlivá vyjednávání v rámci mezivládních konferencí a odraz francouzské politiky na konečné podobě dohodnutých smluv.

Hlavní problematikou je tedy odpověď na otázku, která Chiracova politika ve skutečnosti převládala. Zda to byla snaha vybudovat Evropskou unii na základě mezivládní spolupráce a snaha prosazovat francouzský vliv a zájmy nebo touha po Evropské unii jako silném mezinárodním aktéru, s kterou však souvisí prohlubování integrace a předávání některých kompetencí evropským institucím.

Úvodní kapitola je zasvěcena stručné charakteristice francouzského vztahu k Evropské integraci od Maastrichtu k odmítnutí Smlouvy o Evropské ústavě, s krátkým historickým exkurzem. Součástí první kapitoly je podkapitola, která mapuje fungování hlavních institucí tak, jak to ustavila Maastrichtská smlouva. Základními body bakalářské práce jsou stěžejní evropské smlouvy, jež byly dojednány během Chiracova 12letého prezidentství. Těmi se staly Amsterdamská smlouva, Niceská smlouva a Smlouva o Evropské ústavě. Podle nich je struktura práce rozdělena na 3 hlavní kapitoly věnující se jednotlivým smlouvám a jejich dojednání. V jednotlivých kapitolách jsou tedy rozebrány francouzská pozice před jednáním o smlouvě, jednání předcházející tyto smlouvy a výsledky těchto jednání z francouzského pohledu. Na závěr je francouzská politika vůči reformě Evropských institucí za prezidenta Chiraca zhodnocena a určeny její hlavní zájmy a směřování. Bakalářská práce je tedy tvořena třemi případovými studiemi s empirickou a analytickou rovinou, založenými na primárních i sekundárních pramenech.

K problematice přístupu Francie k reformě institucí Evropské unie existuje množství titulů. Mezi nejrespektovanější patří *Faire l'Europe sans défaire la France* od autora Gérarda Bossuata, *Histoire de la construction européenne* od Marie-Thérèse Bitsch, *La France en*

Europe od Anne Frémont-Vanacore, *France-Europe: Le bal des Hypocrites* Thierryho Chopina nebo *L'Europe difficile: La construction européenne* autorů Bina Olivioho a Alessandra Gioconeho.

Mezi opravdu základní tituly o evropské integraci bezpochyby patří publikace francouzské historičky a politoložky Marie-Thérèse Bitsch *Histoire de la construction européenne*. Jak již z názvu vyplývá, jedná se o titul, který analyzuje a popisuje historii evropské integrace od samotného počátku až do podpisu ústavní smlouvy v roce 2004. Publikace je členěna na tři hlavní části. Způsob, jakým Marie-Thérèse Bitsch svou knihu napsala, je velmi stručný a jasný. Autorka je ve svých názorech a soudech velmi umírněná a objektivní. Nesoustředí se příliš na francouzský postoj k evropské integraci, ale spíše na evropskou integraci jako celek. Bezesporu se jedná o jednu z nejlepších publikací svého druhu. Součástí této knihy je seznam publikací a periodik, které se týkají tématu a příloha, ve které je nezbytná periodizace popisovaného období.

Publikace *Faire l'Europe sans défaire la France* od francouzského autora Gérarda Bossuata má velmi výstižný název, v překladu totiž znamená *vytvořit Evropu bez toho, aby se zničila Francie*. Tento slogan poprvé použil Georges Bidault v roce 1953 a znovu použil Pierrem Bérégovoyem u příležitosti referenda o Maastrichtské smlouvě.⁵ Opět již z názvu vyplývá, o jaký titul půjde. Na rozdíl od autorky předešlé publikace, se autor zabývá historií evropské integrace z výhradně francouzského pohledu. Titul je tak velmi přínosný pro pochopení evropské politiky Francie. V přílohách knihy nalezneme množství zásadních dokumentů, které francouzský postoj k Evropě ovlivnily.

Titul *France-Europe: Le bal des Hypocrites* od francouzského politologa Thierryho Chopina je také analýza francouzského přístupu k evropské integraci. Je však na rozdíl od předešlé publikace současnější a co se týče zkoumané látky, tak je také širší. Široce postihuje podíl francouzských obyvatel na utváření evropské politiky Francie. Důležitým aspektem této publikace je snaha autora představit a vysvětlit francouzskou pozici vůči Evropě.

V knize *La France en Europe*, kterou napsala Anne Frémont-Vanacore, se autorka věnuje postupně jednotlivým problematikám evropské integrace, jenž se týkají Francie. Publikace je typickou studijní literaturou, vše je v ní přesné a jasné. Autorka vždy nejprve popíše situaci a poté přistoupí k problému, který chtěla zkoumat. Výhodou této knihy je množství informací a odkazů, které lze použít k dalšímu bádání o tématu a také to, že je novějšího data, takže informace v ní obsažené jsou aktuální.

⁵ LEFEBVRE, Maxime: La France et l'Europe. In *Regards sur l'actualité*, č. 332, rok 2007 (červen/červenec), str. 32.

Publikace *L'Europe difficile: La construction européenne* italských autorů Bina Olivioho a Alessandra Gioconeho analyzuje období evropského integrace od počátku až do projektu ústavní smlouvy, časově tedy kopíruje publikaci Marie-Thérèse Bitsch. Autoři této publikace se však na Evropské společenství dívají jinak než francouzská politoložka. Soustředí se zejména na těžkosti a zádrhely, které stály integraci v cestě. Není proto překvapením, že se autoři z velké části věnují francouzské evropské politice. Praktickou přílohu tvoří pouze chronologie událostí, ale také seznamy evropských institucí s přesnými daty, kdo a kdy jim předsedal a byl jejich součástí.

Proslovy Jacqua Chiraca, ale i jiných francouzských prezidentů je možné nalézt na oficiálních stránkách elysejského paláce www.elysee.fr, kde jsou také k dispozici různá interview a tiskové zprávy. Texty smluv Evropské unie jsou k nahlédnutí na oficiálních stránkách Evropské unie www.europa.eu, některé texty jsou však k dispozici pouze v angličtině nebo francouzštině.

K tématu vyšlo nespočet článků, analýz, reportáží, vědeckých statí atd. Nelze říci, které periodikum nad všechny vyčnívá. Velmi cenným materiálem jsou pravidelné ročenky francouzského ministerstva zahraničních věcí, do kterých pravidelně přispívají renomovaní autoři, kteří publikují i v předních vědeckých časopisech. Mezi uznávané autory této tematiky bezpochyby patří Christian Lequesne, Gérard Grunberg a Françoise de La Serre, přední politologové a historikové zabývající se Evropskou unií.

1. Francie a EU 1995 - 2005

Francouzský přístup k evropské integraci byl po celou druhou polovinu 20. století velmi specifický. Tento ojedinělý způsob jednání je v odborné literatuře vykládán jako dědictví francouzské merkantilistické a jakobínské tradice⁶. Francouzská očekávání od integrace byla velmi jasná. Očekávala, že evropské instituce budou jejím nástrojem pro rozšíření svého vlivu. Organizace, která by byla schopná konkurovat jak Spojeným státům Americkým, tak Sovětskému svazu a zároveň dělat těmto supervelmocím prostředníka při vyjednávání během Studené války. Evropa měla být pro Francii obrazem ony samé, a tak se také až do 90. let vyvíjela. Problém byl však v tom, že francouzští politici neměli jasno, jakou Evropu vlastně chtějí. Na jedné straně volali po silné Evropě, která bude mít silnou pozici na mezinárodní scéně, na straně druhé si přáli její slabou integraci⁷, která by byla založena zejména na mezivládní spolupráci. Tyto ideje se však evidentně rozcházel a od tohoto rozporu se také odvíjí rozporuplná evropská politika Francie. Francii je situace institucí Evropské unie velmi blízká. S nastolením rovnováhy mezi legislativní a exekutivní mocí se tato země potýká nejméně 200 let⁸.

Francouzská účast v evropské integraci je založena především na spolupráci se sousedním Německem. Tato kooperace je dnes označována „Evropským motorem“, protože na domluvě mezi těmito státy většinou závisí i domluva mezi všemi Evropskými státy. Touto aliancí získala Francie hned dvě výhody – ztratila svého bezprostředního nepřítele a z bezpečnostního hlediska se vzdálila od východnímu bloku⁹. Základním kamenem spolupráce mezi Francií a Německem se stala Elysejská smlouva, která byla podepsána v roce 1963 mezi francouzským prezidentem De Gaullem a německým kancléřem Adenauerem. V roce 1991, po znovusjednocení Německa, však začala mít Francie ze svého historického soupeře opět obavy. „Pro Francii bylo znovusjednocení Německa šokem srovnatelným se sjednocením tohoto státu v roce 1871.“¹⁰ Tentokrát však neměli Francouzi obavy z jeho vojenské síly, nýbrž z jeho ekonomické produktivity. To byl také jeden z důvodů, proč Francie podpořila vznik jednotné evropské měny s představou, že tak s německou ekonomikou udrží krok. Po

⁶ GUÉROT, Ulrike: Une nouvelle Constitution pour le Vieux continent?. In *Politique étrangère*, č. 2, roč. 66 (2001), str. 338.

⁷ DEHOUSSE, Renaud: La France et l'Europe: continuité ou rupture. In *AFRI (Annuaire Français de Relations Internationales)*, roč. 9 (2008).

⁸ KRAMER, Steven Philip: The End of French Europe?. In *Foreign Affairs*, č. 4 (červenec/srpen), roč. 85 (2006), str. 131.

⁹ MOREAU DEFARGES, Philippe: La France et l'Europe, l'inévitable débat. In *Politique étrangère*, č. 4, roč. 67 (2002), str. 962.

¹⁰ MOREAU DEFARGES, Philippe: La France, province de l'Union européenne?. In *Politique étrangère*, č. 1, roč. 61 (1996), str. 39.

sjednocení představovalo Německo pro francouzské elity ještě jiné ohrožení. Obávaly se totiž, že ztratí svou pozici v Evropě ve prospěch Německa, které, i díky novému rozšíření unie na východ, získá významnější postavení v rámci evropského společenství. Kvůli těmto obavám Francie upustila od svého dlouho prosazovaného plánu mezivládní spolupráce a přistoupila k vyjednávání o prohlubování Evropské unie. V případě rozšíření o 10 států a ponechání stejného způsobu hlasování v institucích, by každý z nově přistoupivších států měl při rozhodování stejnou váhu jako staří členové evropského společenství. A jelikož se kromě Polska jednalo především o malé státy, které byly zejména při hlasování v Evropském parlamentu a Radě zvýhodněny, byla tato situace pro Francii nepřijatelná¹¹. Francouzské elity tak byly nuceny zahájit jednání o hlubší integraci Evropského společenství, která završila Maastrichtská smlouva. Tato smlouva, oficiálně nazvána Smlouva o Evropské Unii, byla podepsána v roce 1992 v Maastrichtu a v roce 1993, po různých peripetiích, vstoupila v platnost.

1.1 Od Maastrichtu k Amsterdamu

Maastrichtská smlouva byla ve Francii, stejně jako v jiných evropských zemích, schvalována v referendu. Díky referendu se v mnoha zemích, jakými byly Irsko, Dánsko nebo Francie, stala evropská integrace předmětem celospolečenské debaty, která do té doby probíhala pouze na úrovni politiků a odborníků¹². Francouzi maastrichtskou smlouvu přijali velmi těsnou většinou. Kladně se pro ni vyslovilo pouze 51,01 %¹³ francouzských voličů. Nedlouho po tom, co byla Maastrichtská smlouva podepsána, počali vysocí činitelé v čele s předsedou Evropské komise Jacquem Delorse m zdůrazňovat nutnost její revize. Korekce smlouvy se měla týkat zejména zjednodušení rozhodovacích procedur evropských institucí. Jacques Delors, na schůzi Evropské Rady v Edinburghu, mimo jiné prohlásil, že „je nutné najít prostředek, jak zapojit národní parlamenty do unijního rozhodovacího procesu a zároveň posílit roli Evropského parlamentu¹⁴“. Výsledkem jednání bylo rozhodnutí připravit vylepšení smlouvy, která ustavila Evropskou unii.

Do počátečního vývoje Evropské unie zasáhla také zvyšující se nezaměstnanost, která hlavně ve Francii způsobila rozsáhlé stávky. Ekonomické problémy byly spojovány

¹¹ MOREAU DEFARGES, Philippe: La France et l'Europe, l'inévitable débat. In *Politique étrangère*, č. 4, roč. 67 (2002), str. 953.

¹² GRUNBERG, Gérard : *Le trouble des opinions publiques*. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 98.

¹³ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 301.

¹⁴ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 304.

s Evropskými institucemi. Evropská unie byla nucena lépe vysvětlovat své kroky a motivace¹⁵. S epidemií nemoci šílených krav v roce 1995 otřásala unii politická krize. Velká Británie hrozila bojkotem své účasti v Evropských institucích, pokud nebude zrušen zákaz dovozu anglického masa do Evropy. Podle politoložky Marie-Thérèse Bitsch napjaté vztahy uvnitř Evropské unie zhoršovala vnitřní politika některých členských států. Za nešťastný označila tato historička souběh francouzského předsednictví s prezidentskou kampaní ve Francii. Zvolený prezident Jacques Chirac navíc podle ní sám zvýšil napětí tím, že chtěl znovu obnovit jaderné zkoušky, čímž vyděsil evropské země, které dlouhodobě tyto zkoušky odmítaly.¹⁶ Pesimistická atmosféra způsobená těmito událostmi poznamenala počátek mezivládní konference v Turíně, která měla připravovat novou smlouvu.¹⁷

Volba prezidenta Chiraca poznamenala také francouzsko-německé vztahy, jejichž spolupráce byla „motorem Evropské unie“, jak bylo řečeno výše. Tyto vztahy nebyly ideální již od znovusjednocení Německa a s tendencemi Francie k sblížení se v evropských záležitostech s Londýnem, místo s Berlínem, se jen zhoršovaly. Jacques Chirac a John Major spojoval euroskepticismus. Dalším problematickým bodem bylo vytvoření Schengenského prostoru v roce 1995. Francouzská vláda se zdráhala stáhnout své celníky z hranic. Celkový náhled Francie na Evropskou unii se však změnil s nástupem socialistického premiéra Lionela Jospina v roce 1997, jehož strana byla proevropštější než prezidentova RPR (Rassemblement pour la République - Sdružení pro republiku).

Mezivládní konference v Turíně, která byla uspořádána, aby zrevidovala Maastrichtskou smlouvu a navrhla potřebné změny, měla řešit tři hlavní výzvy Evropské unie: lepší přístup k evropským občanům, větší legitimitu a rychlost jejich institucí a efektivnější zahraniční politiku. Přes veškerou snahu v jednání však, v Turíně sestavená, Amsterdamská smlouva nesplnila očekávání a nepřipravila evropské instituce na pozdější rozšíření.¹⁸ Dojednání Amsterdamské smlouvy ukázalo slabost mezivládní spolupráce¹⁹, protože stále více záleželo na pozicích jednotlivých států než na směřování celé Evropské unie, a tak se Amsterdamská smlouva nestala nijak převratnou.

¹⁵ BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.266.

¹⁶ BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.266.

¹⁷ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 342.

¹⁸ BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.288.

¹⁹ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 354.

1.2 Od Amsterdamu k Nice

Na Amsterdamskou smlouvu mělo být rychle zapomenuto. V Evropském parlamentu vznikla skupina europoslanců „SOS Europe“, která požadovala mobilizaci parlamentu proti nedostatkům Amsterdamské smlouvy²⁰. Již během ratifikace této smlouvy bylo rozhodnuto o nutnosti další reformní smlouvy, která měla být podepsána během summitu Evropské rady v Nice za francouzského předsednictví v roce 2000.

Ještě před počátkem jednání o nové smlouvě však Evropská integrace učinila velmi důležitý krok. Tím bezpochyby bylo zavedení jednotné evropské měny, které se připravovalo po celá 90. léta. Dodnes je tento krok označován jako nejdůležitější a nejúspěšnější počín Evropské unie. Francouzi přijali Euro bez jakýchkoliv problémů a dokonce patřili mezi nejspokojenější s Eurem ze zemí eurozóny. Jejich podpora eura dosahovala 75 % podle eurobarometru z roku 2007²¹.

Těsně před začátkem jednání o nové smlouvě rezignovala Evropská Komise Jacquese Santera. Jednalo se o bezprecedentní krok, který za dobu existence evropské integrace nemá obdoby²². Odstoupení předcházela kauza francouzské komisařky Édith Cresson, která byla obviněna z protekce svého blízkého přítele v úřadě. Nakonec byla komisařka Evropským soudem usvědčena, ale rozsudek se obešel bez jakýchkoliv sankcí. Předseda Komise pak nezvládl vyjednávání s Evropským parlamentem a byl donucen k odstoupení.

Na sklonku tisíciletí Evropa musela čelit krizi v Kosovu, která zamíchala s pozicemi a názory jednotlivých členů na integraci. K prvnímu květnu roku 1999 vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva, jejíž význam je však sporný vzhledem k v tu dobu již probíhajícím přípravám na její revizi. Po nových volbách do Evropského parlamentu, které se konaly v červnu 1999, stanula v čele této instituce Francouzka Nicole Fontaine. Výsledkem voleb také bylo, že nový Evropský parlament byl jinak politicky orientován než většina Evropské Rady a Komise. Vysokým představitelem pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku se stal Javier Solana. Důležitým summitem pro reformu Evropských institucí, předcházející mezivládní konferenci, byl Helsinský summit, který se konal v prosinci roku 1999. V navazujícím portugalském předsednictví se dojednala Lisabonská strategie. Na popud francouzského prezidenta rozhodla Evropská unie o zmrazení bilaterálních vztahů

²⁰ BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.290.

²¹ FRÉMONT-VANACORE, Anne: *La France en Europe*. Armand Colin, Paris 2009, str. 49.

²² BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.297.

s Rakouskem²³, protože se tam na počátku roku 2000 dostal do vlády pravicový populistický Jörg Haider.

Těsně před summitem v Nice slíbila Evropská komise kandidátským zemím, které jsou ve vyjednávání o přistoupení k Evropské unii nejdále, že by mohly přistoupit už v roce 2004. Toto prohlášení zvýšilo tlak na vyjednavatele mezivládní konference, cítili totiž nutnost domluvy o reformě evropských institucí ještě palčivěji.

Jednání o nové smlouvě, která by upravila evropské instituce, byla nejdelší v dosavadní historii evropské integrace, což posilovalo špatné nálady a pesimismus během konference. Evropská unie navíc postrádala charismatické vůdce, kteří by byli proevropští. Noví lídři evropských zemí byli totiž víc než kdy jindy zajatci národních zájmů a nepříznivého veřejného mínění.²⁴ To byly také důvody, proč se v Nice nedojednalo nic jiného, než kompromis, který ale Evropskou unii opět nepřipravil na rozšíření.

1.3 Od Nice k Evropské ústavě

Niceská smlouva byla podepsána 26. února 2001. Podle Chiraca byla smlouva vyjednaná v Nice úspěšná.²⁵ Aby vyjednané smlouvě francouzská vláda zajistila podporu u francouzských obyvatel, vyhlásila o ní v dubnu 2001 celospolečenskou debatu. Hlavními body, o kterých se debatovalo, byly: rozdělení kompetencí mezi Evropskou unií a členskými státy, definování role národních parlamentů v Evropské unii, zjednodušení evropských smluv a určení statutu Evropské charty základních lidských práv²⁶.

Aby se předešlo obdobně slabým výsledkům, které bezpochyby reprezentovaly Niceská a Amsterdamská smlouva, byla evropskými představiteli na vyjednávání Evropské ústavy zvolena jiná taktika než doposud. Zatímco u dvou předešlých smluv vyjednávala jejich konečnou podobu mezivládní konference, byl v tomto případě před mezivládní konferencí svolán Evropský konvent. Konvent měl za úkol připravit vyjednávání mezivládní konference. Jednání konventu představovalo „hybridní“ metodu, tedy skloubení mezivládních a supranacionálních prvků. Konvent byl téměř protipólem mezivládní konference, protože ho z 68% tvořili zástupci národních parlamentů a Evropského parlamentu²⁷, ale také zástupci vlád a evropských institucí. Francouzský politolog Christian Lequesne přirovnal Evropský

²³ BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.299.

²⁴ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 393.

²⁵ BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 196.

²⁶ BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 197.

²⁷ CHOPIN, Thierry: *France-Europe: Le bal des Hypocrites*. Europa Nova, Paris 2008, str. 172.

konvent k Ústavodárnému shromáždění USA ve Filadelfii v roce 1787.²⁸ Konvent začal 1. února roku 2002 a plynule přešel v říjnu 2003 do jednání mezivládní konference.

V roce 2002 došlo ke zlomové dohodě mezi Francií a Německem, kde se oba státy domluvily, že nebudou snižovat subvence do společné zemědělské politiky. Dohodou došlo k uvolnění atmosféry a k počátku nové spolupráce mezi těmito státy.²⁹ Francie byla po schválení Agendy 2000 v evropské politice spíše v defenzivě, což už hrozilo politickou krizí uvnitř Evropské unie. K urychlení příprav evropské ústavy přispěla intervence Spojených států v Iráku, která zdůraznila nutnost společného postupu v rámci Evropy. Krize poznamenala i jednání Konventu. Vedlejším produktem irácké krize bylo sblížení Francie s Německem na základě odmítnutí americké intervence. Mezi evropskými státy však shoda na tomto tématu neexistovala, a tak musely hledat cestu, jak této shody napříště dosáhnout. Francouzská vnitropolitická situace tomuto vývoji nahrávala. Ve Francii se totiž změnily poměry, rokem 2002 skončila kohabitace, a tak měl Chirac v rozhodování opět volné ruce a pokračoval v kooperaci s Německem. Sblížení těchto dvou důležitých evropských států se projevilo v některých společných návrzích. Přesto toto sblížení nebylo dostatečné. Na summitu Evropské rady v říjnu 2003 se představitelé exekutiv Německa a Francie nebyli schopni domluvit na společných prioritách pro budoucnost unie.³⁰

Jednání mezivládní konference byla také poznamenána největším rozšířením v dějinách evropské integrace, které připadlo na 1. května 2004, půl roku před podepsáním Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Podpisy zástupců států střední a východní Evropy pod smlouvou byly tedy nutné. Ústavní smlouva poté byla předložena v jednotlivých zemích k ratifikaci.

Vyjednaný text Evropské ústavy byl ve Francii předložen ke schválení v referendu. „Byl to od Chiraca dost odvážný krok, obzvlášť když nevysvětloval nic ani o evropské identitě, ani o pozici Francie v rámci Evropské unie.“³¹ Francouzi v referendu ústavní smlouvu odmítli. Ačkoliv se zdál být výsledek referenda překvapivý, z dlouhodobého hlediska se dal spíše očekávat. Je pravda, že jeho výsledek na poslední chvíli ovlivnily i aktuální události a zvraty, ale dlouhodobý trend šel k odmítnutí ústavní smlouvy. Již Maastrichtská smlouva byla schválena těsnou většinou za výrazně příznivějších podmínek. Právě zhoršující se okolnosti pro prohlubování evropské integrace sehrály v odmítnutí

²⁸ LEQUESNE, Christian: Quelle Constitution pour l'Europe?. In *Critique Internationale* (Paris 1998), č. 20, rok 2003, str. 29.

²⁹ BOSSUAT, Gérard: La France dans la construction européenne: le poids du passé, un avenir ambigu (1969-2005). In *Recherche socialiste*, č. 30, rok 2005 (březen), str. 80.

³⁰ DELORS, Jacques: *Mémoires*. Plon, Paris 2004, str. 476.

³¹ BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 212.

významnou roli. Nejprve se začala projevovat ekonomická krize. Krize, která nutí už tak ochranářské Francouze k dalšímu uzavření před liberalizací svého trhu. K čemuž se přidaly nové myšlenky na co nejrychlejší přijetí států bývalého komunistického bloku do Evropské unie. Nově přistoupiví státy navíc měly mít stejná práva a výsady jako staří členové. Také se jevilo dost reálně, že budou staří členové doplácet nemalé částky na nové členy, které jsou většinou v nesnadném procesu ekonomické a politické transformace. V březnu 2005 také vyrukoval Evropský parlament společně s Evropskou komisí s otevřením společného trhu služeb. Země jako Velká Británie, Francie a Německo se začaly obávat přílivu levné pracovní síly z východu. V této době vznikl mýtus „polského instalatéra“ prezentovaný členem Evropské komise. To bylo pro, nezaměstnaností a krizí zmítanou, Francii nemyslitelné, a tak situaci využily extrémistické strany. V boji proti Evropské ústavě těmto stranám „pomohlo“ rozhodnutí Evropského parlamentu o počátku přístupových jednání s Tureckem. Vnější politika tedy dost napomohla k tomu, aby Francouzi smlouvu odmítli. A počala tak vleklá politická krize Evropské unie, která byla ukončena až ratifikováním Lisabonské smlouvy v roce 2009.

1.4 Fungování institucí EU před Amsterdamskou smlouvou³²

Pro pochopení změn, které se v evropských institucích udály během Chiracova prezidentského mandátu, je nutné znát stav, který předcházal počátku vyjednávání mezivládní konference v Turíně, tedy vyjednávání, která předcházela schválení Amsterdamské smlouvy. Tato podkapitola se stručně věnuje fungování nejdůležitějších institucí Evropské unie, kterým se bude bakalářská práce věnovat. Zkoumanými institucemi jsou Rada Evropské unie, Evropský parlament, Evropská komise a Evropský soudní dvůr.

Již od roku 1987 se v Radě počalo užívat rozhodování kvalifikovanou většinou, které tak pomalu začalo nahrazovat jednomyslné hlasování.³³ Po rozšíření na 15 členských států byly hlasy rozděleny tak, že Francie, Velká Británie, Itálie a Německo měly v Radě váhu deseti hlasů, Španělsko osm, Belgie, Nizozemí, Portugalsko, Řecko získaly po pěti hlasech, Švédsko a Rakousko čtyři, Dánsko, Finsko a Irsko dostaly po třech hlasech a Lucembursko dva hlasy. Pro získání kvalifikované většiny bylo nutné 62 hlasů z 87 možných. Radě byl nápomocen generální sekretariát, který si sama jednomyslně volila.³⁴

³² Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Kapitola je vystavěna na textu Maastrichtské smlouvy.

³³ TSEBELIS, George; GARRETT, Geoffrey: The Institutional Foundations of Intergovernmentalism and Supranationalism in the European Union. In *International Organization*, č. 2, roč. 55 (jaro 2001), str. 357.

³⁴ Článek 151 Maastrichtské smlouvy.

Do Evropského parlamentu volili už od roku 1979 evropští občané v přímé volbě.³⁵ Pravomoci této instituce jsou v Maastrichtské smlouvě stanoveny následovně: „Evropský parlament může většinou hlasů všech svých členů požádat Komisi, aby předložila vhodný návrh ve věcech, u nichž má za to, že je k provedení této smlouvy potřeba aktu Společenství.“³⁶ Evropský parlament měl však pouze omezenou návrhovou funkci. Počet poslanců byl po čtvrtém rozšíření stanoven na 626 členů parlamentu.

Komisaři byli do své funkce jmenováni na pět let a mohli být jmenováni opakovaně.³⁷ Dle Maastrichtské smlouvy byl počet členů Evropské komise stanoven na 17 a mohl být změněn jedině jednomyslným rozhodnutím Rady.³⁸ Ke změně v počtu komisařů tak došlo v roce 1995, kdy přistoupilo Rakousko, Finsko a Švédsko, Komise byla rozšířena na 20 členů. Všechny členské státy měly v Komisi jednoho zástupce, kromě pěti největších států, Velké Británie, Francie, Německo, Itálie a Španělsko, které měly dva Komisaře. Předseda Evropské komise byl jmenován po vzájemné konzultaci vlád členských států s Evropským parlamentem.³⁹ Komise měla své kroky konzultovat s Radou, aby mohly tyto dvě instituce koordinovat svou spolupráci.⁴⁰

Počet soudců Evropského soudního dvora byl Maastrichtskou smlouvou stanoven na třináct.⁴¹ Pravomoci Soudního dvora vůči členským státům Evropské unie jsou stanoveny takto: „Shledá-li Soudní dvůr, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá z této smlouvy, je tento stát povinen přijmout opatření, která vyplývají z rozsudku Soudního dvora.“⁴² Po opakovaném nepřijetí je dotyčný členský stát podstoupen rozhodnutí Komise, po dalším nedodržení je stát po rozhodnutí Evropského soudního dvora nucen platit. Soudní dvůr také kontroluje rozhodnutí, ustanovení a smlouvy přijaté institucemi Evropské unie.

³⁵ ROMANCOV, Michael; ROMANCOVOVÁ, Eva: *Evropské politické a ekonomické instituce*. Eurolex Bohemia, Praha 2002, str. 92.

³⁶ Článek 138b Maastrichtské smlouvy.

³⁷ Článek 158 Maastrichtské smlouvy.

³⁸ Článek 157 Maastrichtské smlouvy.

³⁹ Článek 158 Maastrichtské smlouvy.

⁴⁰ Článek 162 Maastrichtské smlouvy.

⁴¹ Článek 165 Maastrichtské smlouvy.

⁴² Článek 171 Maastrichtské smlouvy.

2. Vyjednávání Amsterdamské smlouvy

2.1 Francouzská pozice⁴³

Hned na počátku svého volebního období byl prezident Jacques Chirac postaven před svou první evropskou výzvou a tou bylo dokončení francouzského předsednictví v Radě Evropské unie, které probíhalo od 1. ledna 1995 a mělo být předáno Španělsku 31. června téhož roku. Ve svém hodnocení tohoto předsednictví před Evropským parlamentem uvedl, že zasedání Evropské rady v Cannes 25. -26. června 1995 pomohlo nalézt cíle, o které by měla Evropská unie usilovat. Patří k nim: „...posílení zahraniční politiky a společné obrany; lepší reakce na současné výzvy v oblasti justice a vnitřní politiky; zvýšení efektivity, demokratičnosti a transparentnosti našich institucí; a nakonec nalézt prostředky k posílení podpory evropských obyvatel a lépe zabezpečit proces subsidiarity“⁴⁴.

Francouzská cesta k tomuto ideálu by podle něj měla vést přes mezivládní spolupráci a značné posílení pravomocí Evropské rady. Chirac si představoval zlepšení fungování institucí EU tak, že se zrychlí a zjednoduší rozhodování Rady. Proces by se zrychlil, zatímco by si jednotlivé státy zachovaly právo bránit své národní zájmy. Francie byla ochotna podpořit většinové hlasování v Radě za dvou podmínek. Těmito podmínkami bylo „...zachování možnosti členského státu dovolávat se svých životních zájmů; a zrevidování vyváženosti

⁴³ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Zde předložena volná interpretace pozice Jacques Chiraca k reformě institucí vycházející z následujících projevů:

- Proslov Jacques Chiraca, prezidenta republiky, vysloven před Evropským parlamentem ve Štrasburku 11. 7. 1995. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, prononcé devant le Parlement européen (Strasbourg, le 11 juillet 1995).
- Proslov Jacques Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 31. 8. 1995. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 31 aout 1995).
- Proslov Jacques Chiraca, prezidenta republiky, před oběma komorami Britského parlamentu v Londýně 15. 5. 1996. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, devant les deux Chambres réunies du Parlement britannique (Londres, le 15 mai 1996).
- Proslov Jacques Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti přijetí velvyslanců v Paříži 29. 8. 1996. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réception des Ambassadeurs (Paris, le 29 aout 1996).
- Promluva Jacques Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti státní večeře nabídnuté na počest Romana Herzoga, prezidenta Spolkové republiky Německo, v Paříži, 16. 10. 1996. Allocution de M. Jacques Chirac, Président de la République, à l'occasion du diner d'État offert en l'honneur de M. Roman Herzog, Président de la République fédérale d'Allemagne (Paris, le 16 octobre 1996)
- Proslov Jacques Chiraca, prezidenta republiky, vysloven před českými poslanci a senátory v Praze 3. 4. 1997. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, prononcé devant les parlementaires et sénateurs tchèques (Prague, le 3 avril 1997).
- Proslov Jacques Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 1997. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 aout 1997).

⁴⁴ Proslov Jacques Chiraca, prezidenta republiky, vysloven před Evropským parlamentem ve Štrasburku 11. 7. 1995. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, prononcé devant le Parlement européen (Strasbourg, le 11 juillet 1995).

způsobu hlasování, přičemž by se měly vzít v potaz demografické, ekonomické a finanční skutečnosti⁴⁵. Rada ministrů měla opět podle francouzské představy najít výsadní místo v evropské architektuře.

Komise by se dle francouzských představ měla reformovat tak, aby se při dalších rozšířeních Evropské unie nestala nadbytečnou. Nadbytečná by podle nich byla v okamžiku, kdy by jí tvořilo stejně komisařů, jako bylo členských států nebo více. Proto by se podle Chiraca měl počet komisařů snížit z tehdejších 20 na 9 nebo 10. Dále by se měla Komise držet přesně definovaných doporučení Evropské rady a nijak se od nich neodchylovat. Kromě tohoto, Francie neměla nic proti tomu, aby si Komise nadále udržela svou iniciativní a návrhovou roli.

Podle prezidenta Chiraca by se měly rozhodovací procesy Evropského parlamentu stát delšími a komplexnějšími. Rád by býval prosadil, aby parlament předal značnou část svých pravomocí zpět jednotlivým národním parlamentům, které by se měly na fungování Evropské unie podílet větší měrou než doposud. A to zejména na třetím pilíři unie (justice a vnitřní politika). Stejně tak by se měly národní parlamenty stát garantem subsidiarity.

Vyjednávači by podle Chiraca měli na mezivládní konferenci prosazovat vznik institutu „vysokého reprezentanta“ nebo „generálního tajemníka“ Evropské unie, který by byl pověřen reprezentací této instituce a držet se přesných instrukcí vydaných Radou.

Jacques Chirac dokonce v projevu před britským parlamentem naznačil, že by uvítal i několikarychlostní Evropu. „Stejně tak jsme si vědomi, že mezi 25 nebo více státy Evropské unie se najdou ty, které by mohly být schopné postupovat rychleji, dojít dál a navázat mezi sebou užší spolupráci, která by byla otevřená všem.“⁴⁶ Přední francouzští politologové Françoise de La Serre a Christian Lequesne však považují tuto představu za iluzi, která není proveditelná. Užší spolupráce byla prezentována jako „zázračné řešení“, které by spojilo rozdílnost jednotlivých členů s dynamikou integrace⁴⁷.

Z výše uvedeného je evidentní, že proklamace Jacquese Chiraca se rozcházejí s tím, o co skutečně usiluje. Supranacionální prvky Evropské unie je ochoten tolerovat pouze za předpokladu, že to bude pro francouzské směřování výhodné. Chirac považoval za výhodné,

⁴⁵ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 31. 8. 1995. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 31 aout 1995).

⁴⁶ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, před oběma komorami Britského parlamentu v Londýně 15. 5. 1996. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, devant les deux Chambres réunies du Parlement britannique (Londres, le 15 mai 1996).

⁴⁷ LA SERRE, Françoise de; LEQUESNE, Christian: *Vers l'élargissement de l'Union: intégration ou implosion?*. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 142.

aby se Evropská unie stala silnějším hráčem na mezinárodním poli. Silnou pozici Evropské unie měl však zajišťovat „generální tajemník“, který by neměl žádný reálný mandát, pouze by plnil příkazy Rady. Rada by měla ve francouzských představách hlavní slovo, a když už by byla Francie ochotna přistoupit na hlubší integraci, tak jedině za účelem prosazení svého vlastního vlivu v rámci unie, jak je to patrné z její představy o reformě hlasování. Snaha o přerozdělení hlasů při váženém hlasování v Radě, měla svůj účel. Francie se totiž obávala, že rozšířením unie o 10 států se její vliv jaksi „rozředí“. Do unie mělo totiž v budoucnu přistoupit mnoho velmi malých států střední a východní Evropy, jejichž hlas by měl v Evropské unii za stávajících podmínek stejnou váhu jako francouzský a to pro Francii bylo nepřijatelné. Proto se snažila o reformu váženého systému podle demografického, ekonomického a finančního klíče, kterým by si zajistila udržení své zásadní role v evropské integraci. To je také důvod, proč francouzští vyjednavači měli na mezivládní konferenci prosazovat větší podíl jednotlivých národních parlamentů na chodu Evropské unie. Mysleli si, že je to jediný způsob, jak si může Francie zachovat kontrolu nad chodem evropských institucí. Chiracovy instrukce pro jednotlivé diplomatické činitele Francie zněly: „Očekávám od vás ustavičnou snahu o prosazení našich představ a o jejich realizaci. Dále od vás čekám úporné hájení našich zájmů, těch, které se týkají našich firem a podniků, našich krajanů a našeho jazyka, vaším úkolem je také šířit určitou vizi budoucího světa a tu učinit společným cílem co největšího počtu lidí.“⁴⁸ Jen pár let po schválení smlouvy o vytvoření Evropské unie se jeden z jeho zakládajících členů rozhodl „zařadit zpátečku“ v další integraci a podpořit své vlastní národní zájmy a ambice pod rouškou snahy o integraci.

⁴⁸ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti přijetí velvyslanců v Paříži 29. 8. 1996. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réception des Ambassadeurs (Paris, le 29 aout 1995).

2.2 Vyjednávání na mezivládní konferenci⁴⁹

Za francouzskou stranu jednání na mezivládní konferenci, která byla zahájena 28. března 1996 v Turíně, vedl ministr pro Evropské záležitosti Michel Barnier, jenž byl, po prohraných parlamentních volbách v červnu 1997, vystřídán Pierrem Moscovicim ze Socialistické strany. Toto rozdělení vyjednávacích sil mezi dvě hlavní politické strany Francie se promítlo do konsenzu politického spektra, ohledně později vyjednané Amsterdamské smlouvy, také ale zapříčinilo nezájem veřejnosti o evropské záležitosti⁵⁰.

Prioritou francouzských vyjednávačů, které zastupoval Pierre de Boissieu, stálý zástupce Francie při EU, bylo upevnit pozici Evropské rady a zřídit institut „vysokého zástupce“ Evropské unie. Konkrétně francouzská delegace požadovala, aby „zástupce Evropské unie“ spravoval společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Jeho pravomoci by mohly být rozšířeny avšak pouze na podnět Evropské Rady, jež se skládala z nejvyšších zástupců exekutivy jednotlivých států, a předsedy Evropské komise. Zřízení této instituce by nemělo nijak narušit rovnováhu politických sil uvnitř Evropské Unie. Francouzský návrh však už neřeší, jak by to mělo být zajištěno. Jeho instituce by měla být řízena a kontrolována výhradně Radou a její instrukce by měl „generální tajemník EU“ vykonávat nezávisle na ostatních institucích Evropské unie. „Vysoký zástupce“ by měl právo, v rámci svých pravomocí, překládat Radě návrhy. Zřízení této instituce by tedy v důsledku vedlo k dalšímu posílení pozice Evropské Rady.

V souladu s Chiracovými prohlášeními, že by se měla rozhodovací procedura Evropského parlamentu prodloužit, byl předložen dopis francouzské delegace o návrhu článku nové smlouvy o sídle Evropského parlamentu. Podle tohoto článku by měla plenární zasedání parlamentu probíhat ve Štrasburku, kde je zároveň sídlo této instituce. Tato zasedání by se

⁴⁹ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Volná interpretace vyjednávání mezivládní konference vychází z následujících dokumentů:

- Note from the Presidency (20 May 1996).
- Letter from French delegation to Working Party of Representatives of the Ministers at the Intergovernmental Conference (6 June 1996).
- Approche suggérée par la Présidence (le 15 octobre 1996). Objet : Rôle des parlements nationaux.
- Letter from Hervé de Charette, Minister for Foreign Affairs of the French Republic to Dick Spring, President of the Council of the European Union (25 November 1996). Subject: Principle of subsidiarity.
- Letter from French delegation, signed by Pierre Boissieu, Permanent Representative to Mr. Jürgen Trunpf, Secretary-General of the council of the Council of the European Union (18 February 1997). Subject: Third Pillar.
- Letter from Permanent representation of France, signed by Pierre Boissieu, Ambassador (20 March 1997). Subject: Composition and organization of the Commission.
- Letter from Permanent representation of France, signed by Pierre Boissieu, Ambassador (18 April 1997). Subject: External economic relations.
- Letter from French delegation (2 May 1997). Subject: Seat of the European Parliament.

⁵⁰ ROZENBERG, Olivier; LEQUESNE, Christian: La ratification du traité d'Amsterdam par la France: Une politisation paradoxale. In *AFRI (Annuaire Français de Relations Internationales)*, roč. 1 (2000), str. 452.

měla konat minimálně jednou měsíčně. Výjimečně by se měla další setkání parlamentu dle návrhu odehrávat v Bruselu, kde by se pravidelně setkávaly parlamentní komise. Sekretariát parlamentu a jeho oddělení by měly sídlit v Lucemburku.

Podle francouzské strany by mělo být zajištěno lepší prosazování principu subsidiarity, který má pro francouzskou politickou reprezentaci zásadní význam, protože tak by podle ní byla posílena role národních parlamentů. A právě posílení francouzského parlamentu na úkor evropského byl její cíl.

Co se týkalo reformy Evropské rady, bylo největším problémem hlasování. Doposud hlasovala Evropská rada jednomyslně, a tak měl každý člen právo veta. Jednotlivé státy se nemohly shodnout, zda se bude v Radě rozhodovat kvalifikovanou většinou nebo dále jednomyslností a kdy se jeden či druhý princip bude používat. Francie byla pro udržení jednomyslnosti v co nejvyšším počtu rozhodování, čímž by si zajistila případnou obranu svých zájmů. Kvalifikovaná většina by jistě zvýšila efektivitu Rady, ale pro tento návrh nebyla mezi jednotlivými vládami dostatečná podpora. Shoda panovala pouze ohledně váženého hlasování, jehož přepočítání by se měl změnit.

Jacques Chirac ve svých projevech mnohokrát deklaroval, že by se přikláněl k zrychlení rozhodovacích procedur Rady Evropské unie. Přesto však vyjednávací tým, v čele s ministrem zahraničních věcí, požadoval prodloužení rozhodovací lhůty této instituce z předpokládaných 4 týdnů na 2 měsíce, aby měly národní parlamenty dostatek času na rozhodovací procedury ve svých zemích. Francouzští vyjednávači také prosazovali přepočítání vážení hlasů v Radě. Nesouhlasili však s německým návrhem dvojí většiny⁵¹, a tak tyto dvě země musely hledat kompromis, jehož vyjednávání skončilo německým odmítnutím.⁵² Národní zájmy zablokovaly možnou dohodu mezi členskými státy.⁵³

Návrhy týkající se změn fungování Evropské Rady jinak plně korespondovaly s proklamacemi francouzského prezidenta před zahájením mezivládní konference. Rada měla ovládat a schvalovat téměř veškeré procesy a rozhodnutí. Podřízen jí měl být v tomto smyslu i Evropský parlament. Rada by měla na základě rozhodnutí Evropského soudního dvoru ukládat Evropské komisi úpravy norem dle interpretace soudního rozhodnutí. Rada by měla vést i vyjednávání jednotlivých států o společné hospodářské politice na základě doporučení Evropské komise.

⁵¹ Aby byly Radou schváleny, musí návrhy právních předpisů EU získat nejen většinu hlasů členských zemí (55 %), ale také obyvatelstva (65 %) EU.

⁵² BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.286.

⁵³ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 353.

O počtu komisařů se rozhořela během mezivládní konference živá diskuze. Část zástupců evropských států požadovala alespoň jednoho komisaře na stát, zbytek by omezil počet komisařů, aby hájili pouze evropské zájmy a ne národní. Tato diskuze rozdělila účastníky na dva neslučitelné tábory. Jednalo se zejména o boj „velkých proti malým“ státům o vliv na Evropskou komisi, také však panovaly neshody mezi státy s mezivládní a supranacionální představou evropské integrace⁵⁴. Francie patřila mezi státy, které prosazovaly druhou variantu. Podle francouzských představitelů by měl být počet komisařů omezen na 10, popř. na 12 po rozšíření unie na více než 20 států. Doposud totiž měl každý členský stát jednoho komisaře a 5 největších států měly v Komisi dva zástupce. Francie doufala, že si udrží svého zástupce v Komisi i po jejím zúžení. Způsob rotace komisařů v zúžené Komisi by měl být podle Chiraca stanoven právě v nové smlouvě. Výběr komisařů nabízí Francie dvojí. Jednak by je vybíraly vlády zainteresovaných států nebo by je vybíral předseda komise na základě doporučení jednotlivých států. Komisaři by neměli být odpovědni pouze Evropskému parlamentu, ale také Radě, což by vedlo k dalšímu posílení mezivládní spolupráce na úkor posilování evropské integrace. Předsedovi komise by měly být svěřeny větší pravomoci, které jsou podle francouzských vyjednávačů nezbytné pro účinné vedení tohoto úřadu.

2.3 Úspěšně vyjednané body smlouvy⁵⁵

Jacques Chirac hodnotil schválenou smlouvu vesměs pozitivně. Pochvaloval si hlavně „...posílení pravomocí Předsedy Komise, volbu kvalifikovanou většinou, rozšíření vlivu národních parlamentů, protokol o subsidiaritě a nakonec dodatek, jenž dovoluje státům, které si přejí pokračovat v integraci rychleji nebo dojít dál, aby tak učinily.“⁵⁶ Co se ale Francii podařilo skutečně vyjednat během mezivládní konference?

Dle francouzské vůle byla Amsterdamskou smlouvou posílena pozice Rady. Rada měla vést zahraniční politiku a navrhnout společnou strategii Evropské unie. Taktéž měla jmenovat důležité zástupce a instituce Evropské unie. Také Evropský Fond pro regionální rozvoj měl spadat pod pravomoci této evropské instituce. Definice hlasování by se dala hodnotit jako francouzské vítězství. Hlasování Rady se totiž téměř nezměnilo, takže ve většině případů hlasovala jednomyslně a kvalifikovaná většina byla užívána sporadicky.

⁵⁴ MOREAU DEFARGES, Philippe: La France, province de l'Union européenne?. In *Politique étrangère*, č. 1, roč. 61 (1996), str. 46.

⁵⁵ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Kapitola je vystavěna na textu Amsterdamské smlouvy.

⁵⁶ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 1997. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 aout 1997).

Reformu vážení hlasů v Radě Amsterdamská smlouva nepřinesla, protože se jednotlivé strany nebyly schopny dohodnout. Podle některých francouzských autorů to bylo výsledkem jisté „suverenistické reflexe“ předních politiků členských států, kteří s ní přišli na poslední chvíli, jako to bylo v případě německého kancléře Kohla⁵⁷. Situace se však jevila opačně, protože to byla právě Francie, kdo nechtěl ustoupit od svého návrhu parity hlasů s Německem.

Byla zřízena největší prioritou francouzské delegace - vysoký zástupce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, ale ne v takové formě, jakou Francie požadovala. Své pravomoci měl sdílet s předsednickou zemí společně a generálním tajemníkem Evropské komise a měl mít na starosti zahraniční politiku a společnou obranu. Tento zástupce měl být volen jednomyslně Radou. Ta by také mohla kdykoliv, podle nové smlouvy, určit zástupce, který bude reprezentovat EU ve zvláštních záležitostech a bude se řídit přesnými instrukcemi Rady.

Také počet členů Evropské komise se nijak nezměnil. Francouzský návrh na zredukování počtu komisařů byl okamžitě odmítnut. Malé státy se totiž obávaly, že společně s reformou vážení hlasů by přišly o svůj vliv na chod Evropské unie a velké státy nebyly připraveny na skutečnost, že by v Komisi nemusely mít jediného zástupce⁵⁸. Státy se však domluvily, že k reformě musí nejpozději do roku 2004 dojít, protože po rozšíření by mohlo být vyjednávání ještě složitější, než bylo doposud.

Francouzská delegace však uspěla se zřízením institutu užší spolupráce, která dovoľovala skupinám členských států pracovat intenzivněji na společných tématech. V praxi to znamenalo, že si participující státy mohly prosadit svou bez toho, aby se ohlížely na své oponenty, kteří měli, před vstupem smlouvy v platnost, právo veta. To byl zárodek dvourychlostní Evropy, proti které se stavěla německá delegace⁵⁹. Definice této užší spolupráce byla však tak přísná, že bylo téměř nemožné, aby se vůbec uskutečnila.

Oproti francouzským očekáváním byla posílena pozice Evropského parlamentu. Ten jako jediný na reformě institucí stanovenou Amsterdamskou smlouvou „vydělal“⁶⁰. Pravomoci Evropského parlamentu se díky nové smlouvě téměř vyrovnaly pravomocím

⁵⁷ LA SERRE, Françoise de; LEQUESNE, Christian: *Vers l'élargissement de l'Union: intégration ou implosion?*. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 138.

⁵⁸ LA SERRE, Françoise de; LEQUESNE, Christian: *Vers l'élargissement de l'Union: intégration ou implosion?*. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 140.

⁵⁹ FRÉMONT-VANACORE, Anne: *La France en Europe*. Armand Colin, Paris 2009, str. 46.

⁶⁰ BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.289.

Rady.⁶¹ Jeho rozhodovací procesy byly zjednodušeny a zprůhledněny, což je pravý opak toho, co si Chirac přál. Parlament měl navíc vybírat, společně s Radou, předsedu Evropské komise a ne jenom plnit poradní funkci v této volbě, jak francouzská strana zamýšlela.

Amsterdamská smlouva tak ve výsledku posílila pozici Rady, jak se původně očekávalo, ale také Evropského parlamentu. Hodnotit však podle návrhů francouzské strany ke smlouvě z Nice, zdá se, že Amsterdamská smlouva příliš její představy nesplnila. Její návrhy na mezivládní konferenci roku 2000 se téměř shodují s těmi, které předcházely mezivládní konferenci v Turíně roku 1996. Důkazem nespokojenosti části členů s chatrnou reformou je deklarace připojená k samotné smlouvě požadující novou mezivládní konferenci ještě před rozšířením. K této deklaraci se připojili i francouzští zástupci. Podle deklarace Amsterdamská smlouva „...neodpovídá nutnosti, která byla vyjádřena Evropskou Radou v Madridu...“ a je nezbytné se v reformě soustředit zejména na „...protokol o složení Komise a vážení hlasů v Radě, také s rozšířením rozhodování kvalifikovanou většinou v evropských institucích je nutno počítat...“⁶². Rozhodnutí o nutnosti reformy této smlouvy padlo dřív, než se došlo k jejímu podpisu.⁶³ Amsterdamská smlouva byla novým zklamáním.⁶⁴ Nelze říci, že tato smlouva neposunula Evropskou unii dál k větší efektivitě a demokratičnosti, na rozšíření jí však nepřipravila.⁶⁵

⁶¹ TSEBELIS, George; GARRETT, Geoffrey: The Institutional Foundations of Intergovernmentalism and Supranationalism in the European Union. In *International Organization*, č. 2, roč. 55 (jaro 2001), str. 358.

⁶² Amsterdamská smlouva, str. 144.

⁶³ BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str.290.

⁶⁴ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 353.

⁶⁵ LA SERRE, Françoise de; LEQUESNE, Christian: *Vers l'élargissement de l'Union: intégration ou implosion?*. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 137.

3. Vyjednávání smlouvy z Nice

3.1 Francouzská pozice⁶⁶

S blížícím se rozšiřováním Evropské unie Jacques Chirac čím dál tím víc tlačil na prosazení reformy evropských institucí. Francie cítila, že vyjednávání Niceské smlouvy je její poslední šance, jak zasáhnout do reformy evropských institucí.⁶⁷ Podle Lequesneho již však bylo na hlubší reformu evropských institucí v Nice pozdě.⁶⁸ Mezi instituce, které chtěl Chirac reformovat, patřil, kromě Komise, Parlamentu a Rady, také Evropský soudní dvůr, o jehož reformě se Chirac příliš nezmiňuje. Tak jako u předchozí smlouvy akcentoval udržení vlivu Evropy ve světě a zároveň promítnutí francouzského vlivu do světa skrze Evropskou unii. „Francie by si především přála, aby se Evropská unie stala významným hráčem 21. století ve všech oborech. Protože jediné sjednocená, demokratická a mírová Evropa může rozhodujícím způsobem přispět k rovnováze světa. Historicky je potvrzeno, že Evropa je pro Francii nejlepším prostředkem k dosažení svého vlivu a prosazení svých zájmů v globalizovaném

⁶⁶ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Zde předložena volná interpretace pozice Jacquese Chiraca k reformě institucí vycházející z následujících projevů:

- Projev Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti druhého summitu Evropské Rady ve Štrasburku 10. 10. 1997. Allocution de M. Jacques Chirac, Président de la République à l'occasion du sommet du Conseil de l'Europe (Strasbourg, le 10 octobre 1997).
- Proslav Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 26. 8. 1998. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 26 août 1998).
- Proslav Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 26. 8. 1999. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 26 août 1999).
- Proslav Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti slavnostního otevření nové budovy Evropského parlamentu ve Štrasburku 14. 12. 1999. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de l'inauguration du nouveau bâtiment du Parlement européen (Strasbourg, le 14 décembre 1999).
- Projev Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti státní večeře nabídnuté na počest prezidenta Polska v Paříži 15. 5. 2000. Allocution de M. Jacques Chirac, Président de la République à l'occasion du diner d'État offert en l'honneur du Président de la République de Pologne (Paris, le 15 mai 2000).
- Prezentace programu francouzského předsednictví Evropské unii učiněna Jacquem Chiracem, prezidentem republiky, před Evropským parlamentem ve Štrasburku 4. 7. 2000. Présentation par M. Jacques Chirac, Président de la République, du programme de la Présidence française de l'Union européenne devant le parlement européen (Strasbourg, le 4 juillet 2000).
- Interpelace Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, předsedy politických frakcí Evropského parlamentu ve Štrasburku 4. 7. 2000. Réponse de M. Jacques Chirac, Président de la République, à la suite des interventions des Présidents des groupes politiques du Parlement Européen (Strasbourg, le 4 juillet 2000).
- Proslav Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 28. 8. 2000. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 28 août 2000).

⁶⁷ AZOULAY, Loïc: La ratification du Traité de Nice par la France. In *AFRI (Annuaire Français de Relations Internationales)*, roč. 3 (2002), str. 406.

⁶⁸ LEQUESNE, Christian: *La France dans la nouvelle Europe: Assumer le changement d'échelle*. Presses de Sciences Po, Paris 2008, str. 62.

světě.⁶⁹ Podle Chiraca má Francie světu co nabídnout. Zejména lidi, kteří jsou „...trpěliví, otevření světu, štedří a připraveni přijímat výzvy. Kvalita jejich vzdělání, jejich kreativní myšlení a jejich pracovní nasazení je řadí na druhé místo v produktivitě na světě. To je také důvod, proč se stala Francie třetí zemí světa v příjmu zahraničních investic. Samozřejmě, máme své chyby a mezery. Ale můžeme je snadno překonat, když se budeme správně rozhodovat“⁷⁰.

Chirac byl k větší integraci v rámci Evropské unie tlačen socialistickým premiérem Lionelem Jospinem, s kterým byl od roku 1997 v tzv. kohabitaci. Jospin prohlásil, že odmítá pouze monetární Evropu⁷¹ a bývalý předseda Evropské komise Jacques Delors ho v této evropské politice podporoval. Nebylo podle něj možné, aby se v Evropě vytvořila silná ekonomická spolupráce bez politického základu.⁷² Chirac tudíž ani neměl na vybranou a musel ze svých euroskeptických plánů slevit. Naopak začal sbírat politické body přebíráním a chválením evropské politiky svého konkurenta.

I tentokrát bylo francouzskou prioritou posílit co nejvíc unii v zahraniční politice a co nejmíň prohlubovat integraci. Jak to dokazuje ujištění Chiraca francouzským velvyslancům: „Unie nechce být Spojenými státy evropskými, chce být Sjediněnou Evropou suverénních států“⁷³. Nástrojem k úspěšnému prosazení této politiky mělo být francouzské předsednictví v Radě Evropské unie v druhém pololetí roku 2000 a dva francouzští členové Komise. Komisaři Francie byli na období 1999 – 2004 Michel Barnier, komisař pro regionální politiku z vládnoucí RPR a Pascal Lamy, komisař pro obchod. K radosti francouzského prezidenta přispěl i fakt, že v čele Evropského parlamentu v letech 1999 – 2002 stála Nicole Fontaine, členka centristické strany Françoise Bayroua UDF (Union pour la démocratie française – Svaz pro francouzskou demokracii).

Právě Evropskému parlamentu by francouzský prezident chtěl vrátit údajně ztracenou legitimitu. V tomto případě Chirac změnil rétoriku oproti vyjednávání, které předcházelo předešlé reformní smlouvě. Podle něj má tato instituce příliš málo pravomocí a to je potřeba změnit. Navíc parlamentu slibuje, že návrhy poslanců na reformu evropských institucí se bude

⁶⁹ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 26. 8. 1998. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 26 août 1998).

⁷⁰ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 26. 8. 1999. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 26 août 1999).

⁷¹ BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 188.

⁷² Rozhovor s Jacquem Delorseem pro Libération, 22. 5. 1997.

⁷³ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 26. 8. 1998. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 26 août 1998).

snažit zapracovat do nové smlouvy během francouzského předsednictví. Chirac také vyzval parlament, aby o sobě dal víc vědět proto, aby evropští občané chodili k volbám a zajímali se víc o jeho činnost.

Opětovně, tentokrát však neskryvaně, vyjádřil francouzský prezident ideu dvourychlostní Evropy. Tento koncept byl zařazen již do Amsterdamské smlouvy jako užší spolupráce, ne však ve formě, jakou si francouzská delegace představovala, a tak bylo nutné na tento požadavek znovu upozornit. Proto jej Chirac zařadil mezi priority francouzského předsednictví. Podle něj by měla „zesílená spolupráce“ zvýšit pružnost rozhodování unie. Myšlenka toho, že by si každý stát mohl jít v integraci tak rychle a tak hluboko jak by chtěl, byla tak jedno z jeho ústředních témat.

Co se týče Evropské Komise, francouzská delegace by měla vyjednat odpovídající počet komisařů. Zvýšení efektivity Komise by se mělo podle ní řadit na první místo v reformě institucí, které se měla nová reformní smlouva zejména věnovat.

Jako zásadní téma spatřoval Chirac hlasování kvalifikovanou většinou, které by mělo zjednodušit rozhodování Rady, což bude potřeba po rozšíření unie. Francouzský prezident si je podle svých slov vědom nutnosti silných institucí. Což podle něj znamená, že by „...měly mít dostatek pravomocí, aby na sebe mohly vzít zodpovědnost...“ a „...aby nebyly náchylné k zablokování“⁷⁴. Pro členské státy byl odstrašujícím případem použití jednomyslného hlasování v Radě lucemburské veto v roce 1990, kdy nejmenší stát Evropského společenství nechal padnout plán na harmonizaci daňového systému, aby tak zachoval konkurenceschopnost svých bank.⁷⁵

Podle Francie je nadmíru nutné, aby se členské vlády unie na mezivládní konferenci zaměřily na „zesílenou spolupráci“ mezi některými státy a na přepočítání vážení hlasů při hlasování v Radě. Instituce by podle Chiraca „...měly lépe reflektovat skutečné rozložení sil mezi jednotlivými členy Evropské unie“⁷⁶. Mezivládní konference by se tak neměla spokojit pouze s kosmetickou úpravou vážení hlasů nebo většinovým hlasováním.

⁷⁴ Interpelace Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, předsedy politických frakcí Evropského parlamentu ve Štrasburku 4. 7. 2000. Réponse de M. Jacques Chirac, Président de la République, à la suite des interventions des Présidents des groupes politiques du Parlement Européen (Strasbourg, le 4 juillet 2000).

⁷⁵ LA SERRE, Françoise de; LEQUESNE, Christian: *Vers l'élargissement de l'Union: intégration ou implosion?*. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 138.

⁷⁶ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 28. 8. 2000. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 28 août 2000).

3.2 Vyjednávání na mezivládní konferenci⁷⁷

Hlavní body, jež měla mezivládní konference vyjednat, se shodovaly s těmi, které měla vyřešit již Amsterdamská smlouva. Úkolem nové smlouvy tedy bylo zejména reformovat velikost Evropské komise, vážení hlasů v Radě EU a používání kvalifikované většiny. Hlavním úkolem nové smlouvy však bylo připravit Evropské instituce na blížící se rozšíření Evropské unie. Mezivládní konference měla končit podpisem nové smlouvy na konferenci Evropské Rady v Nice v prosinci 2000, za francouzského předsednictví.

Vyjednávání bylo na francouzské straně ovlivněno skrytým napětím mezi hlavou státu a předsedou vlády.⁷⁸ Názory na Evropskou unii se totiž mezi „kohabitujičím“ prezidentem a vládou rozcházel, jak je to patrné již z předvolební kampaně Socialistické strany.⁷⁹

Jelikož byla Francie moderátorem vyjednávání nové smlouvy, je těžké postihnout, jaké byly její skutečné cíle na mezivládní konferenci. Zásadním sporem konference byla rozdílnost názorů mezi francouzskou a německou delegací na způsob hlasování v Evropské radě a na velikost Evropské komise. Otázky, které uspokojivě nevyřešila Amsterdamská smlouva. Evropská komise měla být hnacím motorem Evropské unie a za stávajících podmínek by se počet komisařů mohl vyšplhat, po rozšíření, až na 35, což by byl téměř čtyřnásobek původního počtu.⁸⁰ Jednajícím na mezivládní konferenci tedy hodně záleželo na vyřešení této otázky, aby nedošlo k nefunkčnosti Evropské komise. Francouzskou představou bylo vytvoření takové komise, která by měla daný počet reprezentantů, méně než případných 27 členů a v jejíž složení a struktuře by se odráželo demografické a „mocenské“ rozložení unie. Předseda komise měl být volen Evropskou radou na základě kvalifikované většiny.⁸¹ V tomto se více méně shodla francouzská delegace s německou. Podle německé delegace měl být daný strop pro počet komisařů 20 a pro zachování legitimacy Evropské unie mělo rozložení komise odrážet zejména demografické rozložení, aby se zamezilo disproporcii

⁷⁷ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Volná interpretace vyjednávání mezivládní konference vychází z následujících dokumentů:

- Note from the Presidency (24 March 2000). Subject: The Commission.
- Contribution from the French delegation on reform of the juridical system of the European Union (27 March 2000).
- Letter from German delegation (30 March 2000). Subject: Policy document of the Federal Republic of Germany on the Intergovernmental Conference on institutional reform.
- Note from the Presidency (11 July 2000). Subject: Closer cooperation.
- Letter from Belgium delegation (26 July 2000). Subject: Closer cooperation.

⁷⁸ BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 195.

⁷⁹ ALLAIRE, Marie-Bénédicte: *L'incroyable septennat: Jacques Chirac à l'Élysée (1995-2002)*. Fayard, Paris 2002, str. 293.

⁸⁰ BARNIER, Michel: Après Nice, le débat sur l'Europe. In *Revue française d'administration publique*, č. 95, rok 2000 (červenec/září), str. 331.

⁸¹ Priority francouzského předsednictví. Présidence française de l'Union (second semestre 2000). In *Bulletin européen*, rok 2000 (srpen-září), č. 603-604.

v hlasování ve prospěch méně lidnatých států⁸². Neshody se týkaly i odpovědnosti komise. Bude-li individuální či kolektivní. Individuální je tehdy, když nese odpovědnost konkrétní komisař nebo kolektivní, když nese zodpovědnost Komise jako celek. Také nebylo jasné, jak by mělo být řešeno rozložení „moci“ v komisi a zda je žádoucí, aby vznikli komisaři dvou kategorií a jak by taková struktura byla řešena. Komisaři dvou kategorií jsou takoví členové Evropské komise, kteří nemají stejné pravomoci.

Německo s Francií se však neshodly na způsobu vážení hlasů v Evropské Radě, což bylo tématem, které vyvolávalo nejvíce debat a jehož domluva byla nejsložitější⁸³. Debaty vedly k radikalizaci atmosféry na mezivládní konferenci a pnutí mezi jednotlivými členskými i kandidátskými zeměmi.⁸⁴ Německá delegace totiž navrhovala, aby bylo při váženém hlasování v Radě aplikováno pouze demografické kritérium, které by pro ni bylo výhodné. Nevýhodný byl tento návrh pro francouzskou delegaci, která si přála zachovat paritu s Německem ve váženém hlasování. Zásadním argumentem Francie bylo, že by si paritu zasloužila výměnou za snížení počtu poslanců, na kterou přistoupila.⁸⁵ Úkolem francouzské vyjednávací skupiny bylo zamezit domluvení takového systému, který by zvýhodňoval malé státy a zároveň zabránit německé delegaci prosazení principu trojitého hlasu, který by byl výhodný pro největší státy EU⁸⁶.

Dalším bodem konference bylo používání kvalifikované většiny při rozhodování Rady. Tento bod se jevil jako velmi zásadní s ohledem na rozšíření. Princip jednomyslnosti v Evropské radě by totiž mohl celou Evropskou unii ochromit. Na konferenci bylo evidentní, že se jednotlivé delegace nejsou schopny domluvit na variantě, že by se kvalifikovaná většina aplikovala plošně, a tak bylo rozhodnuto, že se v některých otázkách zachová jednomyslnost. Tento postup následně způsobil rozpory mezi jednotlivými vládami o tématech, které měly být Radou schvalovány jednomyslně. Francie si na příklad chtěla zachovat právo veta v trhu s kulturními statky⁸⁷.

Jak již bylo zmíněno výše, francouzskou prioritou pro mezivládní konferenci bylo dojednání jisté formy posílené spolupráce mezi skupinami států. Důvodem bylo opět

⁸² Letter from German delegation (30 March 2000). Subject: Policy document of the Federal Republic of Germany on the Intergovernmental Conference on institutional reform.

⁸³ LEQUESNE, Christian: Le traité de Nice et l'avenir institutionnel de l'Union européenne. In *Regards sur l'actualité*, č. 274, rok 2001 (září/říjen), str. 5.

⁸⁴ LEQUESNE, Christian: Le traité de Nice et l'avenir institutionnel de l'Union européenne. In *Regards sur l'actualité*, č. 274, rok 2001 (září/říjen), str. 6.

⁸⁵ FRÉMONT-VANACORE, Anne: *La France en Europe*. Armand Colin, Paris 2009, str. 46.

⁸⁶ BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 197.

⁸⁷ LEQUESNE, Christian: Le traité de Nice et l'avenir institutionnel de l'Union européenne. In *Regards sur l'actualité*, č. 274, rok 2001 (září/říjen), str. 5.

rozšíření. Podle francouzských zástupců nebylo možné, aby byly vždy všechny státy stejně motivované pro řešení jednoho problému, a tak jim chtěla zachovat možnost volby. Téměř protichůdně působí snaha Francie zachovat v některých situacích v rozhodování jednomyslnost, která by jí umožňovala vetovat pro ni nepříznivá rozhodnutí. Nesmyslnost francouzského jednání je možné demonstrovat na prohlášení belgické delegace, která poznamenala, že „s užší spoluprací by souhlasila za předpokladu, že bude zrušena jednomyslnost v hlasování v Radě a veto bude nahrazeno kvalifikovanou většinou⁸⁸. Za minimální počet členských států angažující se v užší spolupráci považují osm, jak už to bylo zadáno Amsterdamskou smlouvou.

3.3 Úspěšně vyjednané body smlouvy⁸⁹

Po 10 měsících intenzivního vyjednávání byla v Nice brzy ráno 11. prosince 2000 uzavřena mezivládní konference a přijat text nové smlouvy.

Složení Komise nebylo Smlouvou z Nice nijak zásadně upraveno. Konečným kompromisem byla dohoda, že se počet komisařů sníží od roku 2005 na jednoho komisaře na členský stát. První komise poté, co bude Evropská unie rozšířena na 27 států, by měla mít nižší počet komisařů než unijních členů. Přesný počet a způsob rotace měl být definován Evropskou radou na základě jednomyslnosti. Podle Niceské smlouvy měly být také rozšířeny pravomoci předsedy Evropské komise. Ve smlouvě byla také nově zakotvena individuální zodpovědnost komisařů. Komisaři měli odstoupit poté, co je o to požádal předseda Komise. Předseda a členové Evropské komise měli být podle nové smlouvy vybírání a schvalování Evropskou radou na základě kvalifikované většiny, což byla změna oproti předchozí jednomyslnosti, která ukázala své limity. S články týkající se Evropské komise mohla být francouzská delegace spokojena. Podařilo se jí totiž vyjednat vše, co si připravila k jednání na mezivládní konferenci.

Niceská smlouva nově definovala podmínky fungování užší spolupráce. Určila body, které by měla tato spolupráce respektovat, aby nedošlo k oslabení pozice Evropské unie na mezinárodní scéně. Navíc se užší spolupráce nesměla týkat armády ani obrany. Minimální počet států, které se užší spolupráce zúčastní, byl stanoven na osm, jak to bylo definováno už v předešlé smlouvě. Spolupráce měla být pokaždé schválena Evropskou Radou, která ji dává k posouzení Evropské komisi a informuje Evropský parlament. S problematikou užší spolupráce neoddělitelně souviselo užívání jednomyslnosti v Radě. Za předpokladu, že by

⁸⁸ Letter from Belgium delegation (26 July 2000). Subject: Closer cooperation.

⁸⁹ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Kapitola je vystavěna na textu Niceské smlouvy.

byla jednomyslnost zachována v takové míře jako doposud, motivovalo by to státy k vytváření užší spolupráce. Rozšíření rozhodování kvalifikovanou většinou mělo zajistit, aby se Evropa nestala několikarychlostní, jak se některé státy obávaly.

Jednomyslnost měla být po ratifikování Niceské smlouvy používána méně než doposud, což byl velký posun, který by mohl vést k větší efektivnosti a dynamičnosti unijního rozhodování. Ve většině případů ji totiž měla nahradit kvalifikovaná většina.⁹⁰ Kvalifikovanou většinou tak měla Rada Evropské unie nově rozhodovat o spolupráci v oblasti justice⁹¹, o společné obchodní politice⁹², o statutu členů Evropského parlamentu a politických stran na evropské úrovni⁹³ atd. Také jmenování členů některých evropských institucí mělo probíhat kvalifikovanou většinou, např. členů Účetního dvora, Výboru regionů, Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku atd. Právo veta bylo naopak zachováno v imigrační, fiskální, sociální politice a v ekologických otázkách. Kvalifikovaná většina byla podle smlouvy stanovena 72,3% při 25 členských státech a na 73,9% při 27 členských státech.⁹⁴ Francie tak v tomto bodě příliš neslevila ze svých představ.

Spor s Německem, týkající se vážení hlasů kvalifikované většiny, Francie spíše prohrála. Do smlouvy byl zařazen princip, který se blížil tzv. trojitě většině. Aby byl návrh přijat, musel získat víc než 70% hlasů a zároveň přibližně 62% obyvatel Evropské unie⁹⁵. „Velké státy“ jsou však definovány tak, jak to požadovala Francie ještě před konferencí o Amsterdamské smlouvě. Nejednalo se tedy pouze o demografické kritérium, ale byly zahrnuty také jiné.

Niceská smlouva se věnovala i jiným důležitým tématům, mezi které bezpochyby patřila reforma Evropského soudního dvora. Smlouva nově definovala rozdělení pravomocí mezi Evropským soudním dvorem a soudy první instance. Součástí soudu se také staly jurisdikční komory. Pozice Evropského soudního dvora byla smlouvou celkově posílena.

Jacques Chirac byl se smlouvou z Nice spokojen. Prohlásil, že „...tato smlouva umožnila rozšíření...“⁹⁶. Díky francouzskému předsednictví a jeho práci také podle Chiraca

⁹⁰ BARNIER, Michel: Après Nice, le débat sur l'Europe. In *Revue française d'administration publique*, č. 95, rok 2000 (červenec/září), str. 333.

⁹¹ Článek 65 Niceské smlouvy.

⁹² Článek 133 Niceské smlouvy.

⁹³ Články 190 (5) a 191 Niceské smlouvy.

⁹⁴ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 399.

⁹⁵ MOREAU DEFARGES, Philippe: La France et l'Europe, l'inévitable débat. In *Politique étrangère*, č. 4, roč. 67 (2002), str. 965.

⁹⁶ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 2001. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 août 2001).

dokázala Francie rozvířit debatu o evropské budoucnosti, jejíž závěry budou nezbytné pro mezivládní konferenci předcházející jednání o evropské ústavě.⁹⁷ Mezi odborníky už takový entusiasmus nevládl, spíše naopak. Podle renomovaného francouzského historika a politologa Christiana Lequesneho byla Niceská smlouva minimální odpovědí na nutnou institucionální reformu. „Ale zásadní přínos této smlouvy spočíval v tom, co se stalo po jejím schválení, zejména v tom, že umožnila rozsáhlou debatu o budoucnosti rozšířené Evropy před konáním mezivládní konference 2004.“⁹⁸ Pascal Lamy, francouzský komisař pro obchod, na úrovni společného trhu naopak spatřoval integraci velmi silnou, „kterou by bylo možno pojmenovat federální“⁹⁹, a tak byl s Niceskou smlouvou také spokojen.

⁹⁷ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 2001. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 août 2001).

⁹⁸ LEQUESNE, Christian: Le traité de Nice et l'avenir institutionnel de l'Union européenne. In *Regards sur l'actualité*, č. 274, rok 2001 (září/říjen), str. 3.

⁹⁹ LAMY, Pascal: *L'Europe en première ligne*. Éditions du seuil, Paris 2002, str.37.

4. Vyjednávání ústavní smlouvy

4.1 Francouzská pozice¹⁰⁰

Jacques Chirac podporoval vytvoření evropské ústavy ještě před ratifikací Niceské smlouvy¹⁰¹. Ústava se podle něj měla co nejrychleji vytvořit a také schválit, než přistoupí 10 zemí, které by vyjednávání ústavy mohly zkomplikovat. Nové státy Evropské unie tak měly ústavní smlouvu akceptovat bez připomínek. Zároveň však s kandidátskými zeměmi vyjednával o cílech francouzské evropské politiky, jakými byly zejména ekonomické otázky, kupříkladu subvence do zemědělství.

¹⁰⁰ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Zde předložena volná interpretace pozice Jacquese Chiraca k reformě institucí vycházející z následujících projevů:

- Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 2001. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 août 2001).
- Úvodní slovo Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání týkající se Eura v Montpellier 4. 10. 2001. Propos introductif de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, lors de la réunion consacrée à l'Euro (Montpellier, le 4 octobre 2001).
- Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 29. 8. 2002. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 29 août 2002).
- Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, před francouzskými a německými poslanci společně ve Versailles 22. 1. 2003. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, devant les députés allemands et français réunis (Versailles, le 22 janvier 2003).
- Projev Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti podepsání smlouvy o rozšíření Evropské unie v Aténách 16. 4. 2003. Allocution de M. Jacques Chirac, Président de la République lors de la signature du Traité d'élargissement de l'Union européenne (Athènes, le 16 avril 2003).
- Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 29. 8. 2003. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 29 août 2003).
- Úvodní slovo Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti zahájení mezivládní konference (Řím, 4. 10. 2003). Intervention de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, lors de l'ouverture de la Conférence intergouvernementale (Rome, le 4 octobre 2003).
- Úvodní slovo Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti zahájení francouzsko-německo-britského v Berlíně 18. 2. 2004. Propos introductif de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, lors de l'ouverture de la rencontre franco-germano-britannique (Rome, le 18 février 2004).
- Deklarace Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, o dohodě na ústavě pro Evropu v Paříži 19. 6. 2004. Déclaration de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, sur l'accord pour une Constitution pour l'Europe (Paris, le 19 juin 2004).
- Tisková zpráva Jacquese Chiraca, prezidenta republiky v Bruselu 29. 6. 2004. Déclaration à la presse de M. Jacques CHIRAC, Président de la République (Bruxelles, le 29 juin 2004).
- Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 2004. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 août 2004).

¹⁰¹ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 2001. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 août 2001).

Podle představy Jacquese Chiraca měla nová ústava „...posílit pocit evropské identity“¹⁰², který by zajistil silnou pozici Evropské unie ve světě. Změně zahraniční politiky by se měly také přizpůsobit evropské instituce a to zejména Evropská komise, předsednictví a Vysoký představitel Evropské unie, které mají největší pravomoci v zahraniční politice unie.

Rotační předsednictví jednotlivých členů v Radě Evropské unie mělo být podle Chiraca před velkým rozšířením zrušeno a nahrazeno silným mandátem předsedy Evropské Rady, který by měl být volen nejvyššími představiteli jednotlivých členských států a „...jehož mandát by trval dostatečně dlouhou dobu...“¹⁰³. Docílilo by se tak „...stability a viditelnosti Evropské unie na mezinárodní scéně...“¹⁰⁴. Také by podle francouzské strany mělo být znovu definováno rozdělení pravomocí mezi Komisí a Radou.

Znovu Chirac vyhlášoval jako svou prioritu zřízení „evropského ministra zahraničí“, který by byl zástupcem Evropské unie navenek. Tento vykonavatel zahraniční politiky by byl k ruce předsedovi Evropské rady a převzal by pravomoci vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Řídil by se však výhradně rozhodnutími Evropské rady. Francouzská delegace také na mezivládní konferenci navrhovala vznik společné vlády, která by spravovala eurozónu, svou představu však nijak nespecifikovala.

Podle Chiraca byl úspěch kodaňského summitu v prosinci 2002 těsně spjat s úspěchem rozšíření Evropské unie. I když se Evropská unie stane různorodější, měla by si zachovat svou jednotu, sílu a efektivnost¹⁰⁵. Chirac na druhou stranu od ústavní smlouvy očekával respektování národní identity a vytvoření harmonie mezi evropskými institucemi.

Největší výzvou pro Francii v evropských záležitostech bylo vylepšení vztahů s Německem, které byly poznamenány drobnými neshodami. To bylo jedním z důvodů, proč Chirac uspořádal schůzku německého a francouzského parlamentu v zrcadlovém sále Versailleského zámku 22. ledna 2003 na oslavu 40 let od podepsání Elysejské smlouvy mezi

¹⁰² Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, před francouzskými a německými poslanci společně ve Versailles 22. 1. 2003. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, devant les députés allemands et français réunis (Versailles, le 22 janvier 2003).

¹⁰³ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 29. 8. 2002. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 29 août 2002).

¹⁰⁴ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 29. 8. 2002. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 29 août 2002).

¹⁰⁵ Projev Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti podepsání smlouvy o rozšíření Evropské unie v Aténách 16. 4. 2003. Allocution de M. Jacques Chirac, Président de la République lors de la signature du Traité d'élargissement de l'Union européenne (Athènes, le 16 avril 2003).

Adenauerem a De Gaullem. Pro Francii bylo nové navázání vztahů podstatné s ohledem na blížící se rozšíření, potřebovala si totiž v „nové Evropě“ udržet silného spojence.¹⁰⁶

Zdálo se, že Francie neměla nějakou komplexnější koncepci, kterou by na mezivládní konferenci představila. Alespoň tak lze hodnotit podle představy Jacquese Chiraca, který neustále dokola opakoval, že je třeba posílit zahraniční politiku zřízením ministra zahraničních věcí a posílit evropskou pověst navenek. Zajímavé jsou však jeho výroky o tom, že by byl rád, aby Evropská unie šla dál a hlouběji. Vše však musí probíhat výhradně při zachování národní identity všech členských států. „Tato ústava je dobrá pro Evropu. Je dobrá pro Francii. Díky ní bude unie akceschopnější, rychlejší v rozhodování, jasnější a srozumitelnější pro celý svět v současnosti i do budoucna. Ústava také umožňuje Francii prosadit v Evropě větší vliv, takže umožňuje Francouzům, aby o sobě dali více vědět.“¹⁰⁷

4.2 Vyjednávání na mezivládní konferenci¹⁰⁸

Jednání Konventu, který předcházelo mezivládní konferenci, vedl bývalý francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing. Sám měl dva dost podstatné návrhy, které neměly moc velký úspěch. Nejdříve navrhoval, aby vznikl „Evropský lidový kongres“ a poté si přál zřízení pozice předsedy Evropské rady. Oba návrhy byly Konventem zavrženy. Druhý návrh byl některými zástupci kritizován proto, že měli obavu, aby se mezi případným předsedou Evropské rady a předsedou Evropské komise nevytvořila kohabitace, která právě v té době ve Francii, mezi prezidentem a předsedou vlády, probíhala. A tak bylo některými členy s federalistickými myšlenkami navrženo, aby vznikl institut „Prezidenta Evropské unie“, což bylo pro velké unijní státy absolutně nemyslitelné.¹⁰⁹ Francie v čele s Chiracem proto raději podpořila návrh Giscarda. Německo a malé unijní státy naproti tomu požadovaly posílení pravomocí Evropské komise a navrhovaly, aby byl Předseda Komise volen Evropským parlamentem.¹¹⁰

¹⁰⁶ BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 204.

¹⁰⁷ Deklarace Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, o dohodě na ústavě pro Evropu v Paříži 19. 6. 2004. Déclaration de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, sur l'accord pour une Constitution pour l'Europe (Paris, le 19 juin 2004).

¹⁰⁸ Na přímé citace a parafráze je odkázáno v poznámce. Volná interpretace vyjednávání mezivládní konference vychází z následujících dokumentů:

- Note from Presidency (2 October 2003). Subject: The Union Minister for Foreign Affairs: main points.
- Note from French delegation (15 October 2003). Subject: Replies by France to the questionnaire on the Legislative Function, the Formation of the Council and the Presidency of the Council of Ministers.

¹⁰⁹ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 408.

¹¹⁰ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 408.

Znovu, tak jako na Konventu, bylo na mezivládní konferenci diskutováno složení Evropské komise se všemi problémy (počet komisařů, způsob rotace, komisaři dvou kategorií atd.), dvojitá většina a podobné problémy. Během mezivládní konference navrhovala francouzská delegace, „aby Rada rozhodovala na základě kvalifikované většiny tak, jak to bylo dohodnuto na summitu Evropské rady v Seville v roce 2002.“¹¹¹ Problémem však je, že Evropská rada na tomto summitu žádný konkrétní plán a nechválila a pouze se odkazuje na dřívější konference a summity. Není tak jasné, co svým prohlášením Chirac míní.

Delegace navrhovala, aby bylo dosavadní rotační předsednictví v Radě ministrů nahrazeno trvalým předsednictvím. Členové předsednického týmu měli být buď voleni, nebo jmenováni. Francie nebyla ani proti kolektivnímu předsednictví, pokud to neohrozí tzv. horizontální ani vertikální soudržnost v Radě. Francouzská delegace, společně s dalšími delegacemi zakládajících států a Velké Británie, nejvíce bránila jednomyslnost v tématech, které ji přišly důležité.¹¹²

Francie se nadále držela bodu, který navrhovala již na mezivládní konferenci v Turíně. Byl jím zástupce celé Evropské unie. „Ministr zahraničí Evropské unie“, kterého Francie na konferenci navrhovala, byl podle některých odborníků posvěcení mezivládní spolupráce¹¹³.

4.3 Úspěšně vyjednané body smlouvy

Smlouva o Ústavě pro Evropu byla podepsána 29. října 2004 v Římě, ve stejném sále, v jakém byly podepsány Římské smlouvy. Ústavní smlouva vyvolávala v mnoha zemích silné emoce, a tak se stalo, že byla zamítnuta v ratifikačním procesu. Zejména po odmítnutí Francouzi byla pohřbena. Její text byl z velké části přesunut do nově schválené Lisabonské smlouvy, a tak jsou změny vyjednané v ústavní smlouvě dodnes aktuální.

Ústavní smlouva měla vytvořit i symbolickou rovinu Evropské unie. Podle článku I-8 nové smlouvy se měly symboly Evropské unie stát známá vlajka unie s hvězdami, hymna „Óda na radost“, heslo „Jednotná v rozmanitosti“, měna Euro a den Evropy stanoven na 9. května. Je otázkou, jak byla tato koncepce francouzským občanům a politikům po chuti. Přestože se jednalo o symbolické prvky, vyvolávaly ve Francii spoustu emocí. Od Francouzské revoluce se množství gest, proslovů a symbolů staly součástí francouzského

¹¹¹ Note from French delegation (15 October 2003). Subject: Replies by France to the questionnaire on the Legislative Function, the Formation of the Council and the Presidency of the Council of Ministers.

¹¹² BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006, str. 336.

¹¹³ MOREAU DEFARGES, Philippe: La France et l'Europe, l'inévitable débat. In *Politique étrangère*, č. 4, roč. 67 (2002), str. 964.

politického diskursu a občany Francie jsou velmi významně vnímány.¹¹⁴ Pro Francouze bylo tedy vytvoření symbolů Evropské unie symbolem bruselské nadvlády.

Evropská rada neměla podle nové smlouvy vydávat žádné normy, pouze dávat Evropské unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezovat její obecné politické směry a priority.¹¹⁵ Evropská rada si tak měla volit svého předsedu na funkční období dva a půl roku.¹¹⁶ Předseda měl však smlouvou definovanou spíše administrativní funkci, měl vést jednání a zajišťovat kontinuitu instituce. Jeho hlavním úkolem byla reprezentace Evropské unie na mezinárodní scéně, takže se měl stát „prezidentem Evropské unie“ ve smyslu českých politických reálií. Takovou funkci „vysokého reprezentanta Evropské unie“ požadovala Francie už od vyjednávání o Amsterdamské smlouvě.

Rada Evropské unie měla ve Smlouvě o Ústavě pro Evropu zakotveno, že pokud Ústava nestanoví jinak, bude rozhodovat kvalifikovanou většinou.¹¹⁷ Práh pro kvalifikovanou většinu byl smlouvou zvýšen na 55% členů Rady, tvořených nejméně 15 z nich a 65% obyvatel Evropské unie¹¹⁸, čímž se zvýšil blokační potenciál velkých unijních států. Aby měly šanci při rozhodování také malé unijní státy, bylo stanoveno, že „Blokační menšinu musí tvořit nejméně čtyři členové Rady, jinak se kvalifikovaná většina považuje za dosaženou.“¹¹⁹ Pokud však Rada nerozhodovala na návrh Evropské komise, měla být kvalifikovaná většina dosažena nejméně 72% členů Rady a 65% obyvatelstva Evropské unie. Smlouvou o Ústavě pro Evropu mělo být zachováno rotační předsednictví v Radě, což odporovalo předstávám francouzského prezidenta Chiraca.

Jako obrovský úspěch vyjednávání francouzské delegace lze hodnotit vytvoření postu Ministra zahraničních věcí Unie, který byl stanoven Smlouvou o Ústavě pro Evropu. Tento post si Francie přála již od Maastrichtské smlouvy. Ministrova agenda se měla týkat hlavně společné zahraniční a bezpečnostní politiky a ministr měl předsedat Radě ministrů zahraničních věcí. Byl podřízen Radě, jejíž zmocněnec měl být jmenován Evropskou Radou za souhlasu Evropské komise.¹²⁰ Christian Lequesne však zřízení tohoto postu kritizuje. Tvrdí, že bude ministr těžko hledat své místo mezi Evropskou komisí a Evropskou radou.¹²¹

¹¹⁴ BASTIEN, Frédéric: L'identité française et l'intégration européenne. In *Relations Internationales*, č. 90, rok 1997, str. 203.

¹¹⁵ Článek I-21 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹¹⁶ Článek I-22 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹¹⁷ Článek I-23 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹¹⁸ Článek I-25 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹¹⁹ Článek I-25 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹²⁰ Článek I-28 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹²¹ LEQUESNE, Christian: Quelle Constitution pour l'Europe?. In *Critique Internationale* (Paris 1998, č. 20, rok 2003, str. 32.

Také Evropská komise měla Smlouvou o Ústavě pro Evropu přesně stanovenou funkci. Její funkce tak měla být koordinační, výkonná a řídicí. Podle smlouvy měla zajišťovat uplatňování smluv a měla dohlížet na uplatňování práva Unie.¹²² Počet členů Komise měl podle smlouvy odpovídat dvěma třetinám členským státům. Způsob rotace Komisařů jednotlivých států byl smlouvou jasně stanoven. Jednotliví „členové Komise jsou vybíráni podle celkové způsobilosti a evropanství z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti.“¹²³ Předseda Evropské komise měl být volen Evropským parlamentem, což byl výsledek zdařilého francouzsko-německého kompromisu.¹²⁴

Francouzským představám odpovídalo větší zapojení národních parlamentů jednotlivých členských států i Evropského parlamentu do rozhodování Evropské unie. Francouzi tak měli pocit, že se mohou jako občané větší měrou podílet na chodu Evropské unie. Počet poslanců Evropského parlamentu byl opět navýšen a to z původních 732 na 787 poslanců, což nebyl takový skok s přihlédnutím ke skutečnosti, že počet členských států se zvýšil z 15 na 25. Evropský parlament měl díky ústavní smlouvě definovanou funkci. Zejména mu byla smlouvou stanovena funkce politické kontroly, konzultace a volba předsedy Komise, společně s Radou měl vykonávat legislativní a rozpočtovou funkci.¹²⁵ Výjimkou byla podle smlouvy zahraniční politika, kde Evropský parlament vykonával pouze konzultační funkci.¹²⁶

Prezident francouzské republiky byl s dojednanou ústavní smlouvou spokojen, alespoň pokud lze hodnotit podle jeho proslovu před ambasadory v srpnu 2004. „Přijetí ústavy, jejíž myšlenku jsem [...] přednesl v Bundestagu v červnu 2000, umožňuje, aby se Evropa stala demokratičtější, efektivnější a silnější. Ústava je výsledkem snahy všech a obzvláště francouzsko-německého tandemu, který je nenahraditelný svou historickou legitimitou a vůdcovskou schopností.“¹²⁷ Francouzští občané však byli jiného názoru, a tak Evropskou ústavu odmítli v referendu uspořádaného v květnu roku 2005.

Podle francouzského politologa Thierry Chopina je pro Francouze politizace, čímž je myšleno přechod od funkční instituce k politickému subjektu, Evropské unie nezbytná. Byli

¹²² Článek I-26 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹²³ Článek I-26 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹²⁴ LEFEBVRE, Maxime: *La France et l'Europe*. In *Regards sur l'actualité*, č. 332, rok 2007 (červen/červenec), str. 33.

¹²⁵ Článek I-20 Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

¹²⁶ OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007, str. 423.

¹²⁷ Proslov Jacquese Chiraca, prezidenta republiky, u příležitosti setkání velvyslanců v Paříži 27. 8. 2004. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, à l'occasion de la réunion des Ambassadeurs (Paris, le 27 août 2004).

na ni ochotni přistoupit, ale za podmínky, že proběhne skrze posílení mezivládní spolupráce, což je typické gaullistické vnímání evropské integrace. Podle této teorie jsou jediným rozhodovacím činitelem národní politické elity. Společné evropské instituce slouží pouze k technokratickému zajištění unie. Vnitřní politiky jednotlivých členských států tak zabraňují vytvoření skutečné evropské politiky. Další francouzskou podmínkou je podle Chopina, že Evropská unie nedojde až k federaci členských států, která je pro Francouze nepřijatelná. Pro Francouze je přijatelná taková politizace Evropské unie, která povede ke zvýšení mezinárodního vlivu unie.¹²⁸ Podle některých je však mezivládní spolupráce symbolem technokracie a demokratického deficitu. Evropská ústava, která byla předložena francouzským voličům, téměř odpovídala francouzským představám o této instituci. Sami si ale svou vlastní představu odmítli. Odmítli Evropu, která by byla založena na mezivládním základě.¹²⁹ Francie po odmítnutí ústavní smlouvy přestala hrát zásadní roli v Evropské unii a sama se tak připravila o šanci podílet se vyšší měrou na dalším směřování evropského společenství. Ztratila tím schopnost vést Evropskou unii.¹³⁰

¹²⁸ CHOPIN, Thierry: *France-Europe: Le bal des Hypocrites*. Europa Nova, Paris 2008, str. 167-170.

¹²⁹ KRAMER, Steven Philip: The End of French Europe?. In *Foreign Affairs*, č. 4 (červenec/srpen), roč. 85 (2006), str. 128.

¹³⁰ KRAMER, Steven Philip: The End of French Europe?. In *Foreign Affairs*, č. 4 (červenec/srpen), roč. 85 (2006), str. 133.

Závěr

Integraci Evropského společenství urychlily události počátku 90. let. Evropská unie byla nucena se vydat cestou změn a reformem. Francie se však s tímto vývojem nebyla schopná srovnat a doufala, že když bude dál držet svou linii, podaří se jí zakonzervovat evropské instituce. Její „udržovací funkcionalismus“ však už v „nové“ Evropě nebyl funkční¹³¹, a tak byla nucena reagovat.

Chiracova evropská politika působí po podrobné analýze rozpačitě. Ještě před tím, než se stal v 80. letech premiérem, kritizoval proevropské kroky tehdejší vlády, které však sám, po nástupu do funkce, pomohl odsouhlasit v parlamentu. Prezident Mitterrand se stal terčem Chiracovy kritiky kvůli podpisu Jednotného evropského aktu a vytvoření jednotného evropského trhu. Když se však Chirac stal premiérem, pomohl tyto dohody ratifikovat. Podobné to bylo i před jeho nástupem do prezidentské funkce. Kritizoval jak Jednotnou evropskou měnu, tak Maastrichtskou smlouvu, po zvolení francouzským prezidentem byl však horlivým příznivcem Eura, i když z ryze praktických důvodů. Také v otázce rozšíření Evropské unie o státy bývalého sovětského bloku oponoval Jacques Chirac sám sobě. Ačkoliv spolu Mitterrand s Chiracem ideologicky příliš nesouhlasili, v jejich evropských politikách vůči evropským institucím je znatelná silná kontinuita¹³². V motivacích těchto politických osobností bychom však mohli vysledovat rozdíl. Pro Chiraca představovala Evropská integrace prostředek k naplnění francouzských cílů, Mitterrand byl v tomto smyslu spíše idealista.

Chiracův vztah k Evropskému společenství se nevyvíjel pouze v čase před jeho prezidentským mandátem, ale i během samotného prezidentství. Chirac vstoupil do prezidentského úřadu s vlažnou evropskou politikou a odcházel z něj, jako muž, který bojoval za schválení evropské ústavy v referendu a její neschválení mu politicky zlomilo vaz. Rok 2005 pro něj znamenal útlum i v zahraniční politice. Odmítavé referendum totiž Francii v Evropské unii upozadilo a Chirac se už nezdál být tím, kdo by to mohl napravit, a tak se čekalo na jeho nástupce. Chiracova proměna byla ovlivněna nejen vnitřními podmínkami, jakými bylo nucené soužití se socialistickou vládou Lionela Jospina, ale také vnějšími podmínkami. Změny, které probíhaly v 90. letech v Evropě, dodávaly Evropské unii na významu. A právě i Francie ucítila šanci získat díky Evropské unii svůj ztracený vliv a silné slovo ve světové politice. Zároveň se Evropská unie jevila jako bezpečné útočiště proti

¹³¹ MOREAU DEFARGES, Philippe: La France et l'Europe, l'inévitable débat. In *Politique étrangère*, č. 4, roč. 67 (2002), str. 963.

¹³² BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005, str. 187.

vnějším problémům, jakými byly nevyzpytatelné Rusko, problémy na Balkáně, krize na Blízkém východě. Právě problémy na Balkáně znamenaly silné uvědomění si nutnosti účinnější společné zahraniční politiky.¹³³

Politická elita si tuto skutečnost plně uvědomovala, francouzští politici chápali Evropu jako svou šanci, ale zároveň si v sobě nesli De Gaullovo dědictví rezervovanosti vůči politické integraci Evropy. To je také důvod proč někteří tvrdí, že už Francie ztratila veškerý vliv na dění a chod Evropské unie, který měla na počátku jako zakládací člen.

Během prezidentství Jacquese Chiraca prošla evropská politika vývojem. V případě Amsterdamské smlouvy se Francie domnívala, že se lze pokoušet pouze o kosmetickou změnu evropských institucí, což Francouzské vyjednávací skupině vyšlo. S blížícím se rozšířením se však Francie začala obávat o svou pozici v Evropské unii, a tak převzala iniciativu, aby změny, které se bylo nutné udělat, co nejvíce odpovídaly jejím představám. Smlouva z Nice byla však jen výsledkem kompromisu, který navíc nebyl jednoduchý vyjednat. To je také důvod, proč tato smlouva nepřipravila evropské instituce na rozšíření. Z dnešního pohledu se zdá, že text Smlouvy o Ústavě pro Evropu bylo pro Francii maximum, které tehdejší vláda byla ochotna přijmout. Francouzským obyvatelům se přesto text smlouvy „nelíbil“. Předešlé francouzské snahy a požadavky však pomohly vytvořit Evropu, kterou nelze milovat¹³⁴.

Problematickým bodem, a to nejen ve Francii, bylo, že spousta Francouzů sjednocené Evropě neporozuměli a brali to jako něco, co je daleko, je to příliš složité a jen to vydává příkazy, rozkazy a vyhlášky. Mohli za to samotní politici, protože právě ti dávají vše za vinu právě Bruselu. Evropské instituce a jejich fungování jsou jim vzdáleny.

Celá krize Evropské unie spočívá „...ve snaze jednotlivých vlád zastřešit se jednomyslností. To znamená, že jako prioritně ekonomická organizace řízená mezivládními dohodami, vyjednané daleko od voličů ve jménu nevraživé obrany „národních zájmů“ [...], která však přechází v absurdum.“¹³⁵ Argumenty proti evropské integraci, které se ve Francii objevují, jsou spíše proti pozici Francie v této instituci než proti ní samotné¹³⁶. I když je pravdou, že Francouzi nemohli pochopit, proč vývoj, jakým se integrace ubírá, neodpovídá francouzským představám po Druhé světové válce.

¹³³ BOCQUET, Dominique: Paris, Bonn, Delors: l'Europe en quête de centre. In *Débat* (Paris, 1980), č. 4, roč. 83 (1997), str. 26.

¹³⁴ KRAMER, Steven Philip: The End of French Europe?. In *Foreign Affairs*, č. 4 (červenec/srpen), roč. 85 (2006), str. 133.

¹³⁵ LIPIETZ, Alain: *Le vrai fiasco de la présidence française*. In *Le Monde*, 13. 12. 2000.

¹³⁶ KRAMER, Steven Philip: The End of French Europe?. In *Foreign Affairs*, č. 4 (červenec/srpen), roč. 85 (2006), str. 128.

V evropské politice prezidenta Chiraca lze vysledovat jistou kontinuitu. Byla to jeho snaha utvářet instituce Evropské unie dle svého zájmu. Do vyjednávání se Francie velmi aktivně zapojovala právě proto, aby mohla sledovat své cíle a zájmy. Integrace se však dále prohlubovala i bez toho, aby si to Francie přála. Když to Francie pochopila, byla ochotna slevit v otázce Evropského parlamentu, který vnímala jako supranacionální instituci, ale ne tolik jako Komisi, protože poslanci Evropského parlamentu byli voleni francouzskými občany. I když skutečné záměry francouzského prezidenta nelze z nabízených dokumentů zcela vysledovat, je zřetelný jistý rozpor mezi tím, co Chirac říká nahlas a co následně prosazuje. Z jeho činů vyplývá, že by si přál, aby navenek působil jako podporovatel Evropské unie, ale jen za předpokladu, že se bude vyvíjet tak, aby to bylo pro Francii výhodné a Francie neztratila svou suverenitu a vliv na evropské instituce. S odkazem na premisu této práce, tedy že Francie spatřuje udržení své pozice v Evropské unii zejména v mezivládní apolitické spolupráci je nasnadě, že ve francouzské evropské politice v letech 1995-2005 převládala snaha zachovat evropského společenství takové, jaké bylo do 80. let. Chiracovi se do integrace příliš nechtělo a podle toho také jednal. Přesto však byl nucen svůj vlažný přístup k Evropské unii, který měl před nástupem do prezidentské funkce, změnit. Ve francouzské evropské politice Chiraca nejprve převládala snaha o mezivládní spolupráci, během jeho prezidentství se však proměnila ve snahu o evropskou integraci.

Použitá literatura

Publikace a periodika

- ALLAIRE, Marie-Bénédicte: *L'incroyable septennat: Jacques Chirac à l'Élysée (1995-2002)*. Fayard, Paris 2002.
- AZOULAY, Loïc: La ratification du Traité de Nice par la France. In *AFRI (Annuaire Français de Relations Internationales)*, roč. 3 (2002), str. 405-418.
- BARNIER, Michel: Après Nice, le débat sur l'Europe. In *Revue française d'administration publique*, č. 95, rok 2000 (červenec/září), str. 331-338.
- BASTIEN, Frédéric: L'identité française et l'intégration européenne. In *Relations Internationales*, č. 90, rok 1997, str. 203-220.
- BITSCH, Marie-Thérèse: *Histoire de la construction européenne*. Editions complexe, Paris 2006.
- BOCQUET, Dominique: Paris, Bonn, Delors: l'Europe en quête de centre. In *Débat* (Paris, 1980), č. 4, roč. 83 (1997), str. 24-34.
- BOSSUAT, Gérard: *Faire l'Europe sans défaire la France*. Euroclio, Paris 2005.
- BOSSUAT, Gérard: La France dans la construction européenne: le poids du passé, un avenir ambigu (1969-2005). In *Recherche socialiste*, č. 30, rok 2005 (březen), str. 63-82.
- CHOPIN, Thierry : *France-Europe : Le bal des Hypocrites*. Europa Nova, Paris 2008.
- DEHOUSSE, Renaud: La France et l'Europe: continuité ou rupture. In *AFRI (Annuaire Français de Relations Internationales)*, roč. 9 (2008), str. 89-101.
- DELORS, Jacques: *Mémoires*. Plon, Paris 2004.
- FRÉMONT-VANACORE, Anne: *La France en Europe*. Armand Colin, Paris 2009.
- GRUNBERG, Gérard : *Le trouble des opinions publiques*. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 97-124.
- GUÉROT, Ulrike: Une nouvelle Constitution pour le Vieux continent?. In *Politique étrangère*, č. 2, roč. 66 (2001), str. 325-340.
- KRAMER, Steven Philip: *Does France Still Count? The French Role in the New Europe*. Praeger, London 1994.
- KRAMER, Steven Philip: The End of French Europe?. In *Foreign Affairs*, č. 4 (červenec/srpen), roč. 85 (2006), str. 126-138.

- LA SERRE, Françoise de; LEQUESNE, Christian: Vers l'élargissement de l'Union: intégration ou implosion?. In *Quelle Union pour quelle Europe? L'après-traité d'Amsterdam* (dir. Françoise de La Serre, Christian Lequesne). Editions complexe, Paris 1998, str. 125-155.
- LAMY, Pascal: *L'Europe en première ligne*. Éditions du seuil, Paris 2002.
- LEFEBVRE, Maxime: La France et l'Europe. In *Regards sur l'actualité*, č. 332, rok 2007 (červen/červenec), str. 27-38.
- LEQUESNE, Christian: *La France dans la nouvelle Europe: Assumer le changement d'échelle*. Presses de Sciences Po, Paris 2008.
- LEQUESNE, Christian: Le traité de Nice et l'avenir institutionnel de l'Union européenne. In *Regards sur l'actualité*, č. 274, rok 2001 (září/říjen), str. 3-14.
- LEQUESNE, Christian: Quelle Constitution pour l'Europe?. In *Critique Internationale* (Paris 1998), č. 20, rok 2003, str. 28-36.
- LIPIETZ, Alain: *Le vrai fiasco de la présidence française*. In *Le Monde*, 13. 12. 2000.
- MOREAU DEFARGES, Philippe: La France et l'Europe, l'inévitable débat. In *Politique étrangère*, č. 4, roč. 67 (2002), str. 951-966.
- MOREAU DEFARGES, Philippe: La France, province de l'Union européenne?. In *Politique étrangère*, č. 1, roč. 61 (1996), str. 37-48.
- OLIVO, Bino; GIACONE, Allesandro: *L'Europe difficile: La construction européenne*. Gallimard, Paris 2007.
- ROMANCOV, Michael; ROMANCOVOVÁ, Eva: *Evropské politické a ekonomické instituce*. Eurolex Bohemia, Praha 2002.
- ROZENBERG, Olivier; LEQUESNE, Christian: La ratification du traité d'Amsterdam par la France: Une politisation paradoxale. In *AFRI (Annuaire Français de Relations Internationales)*, roč. 1 (2000), str. 449-455.
- TSEBELIS, George; GARRETT, Geoffrey: The Institutional Foundations of Intergovernmentalism and Supranationalism in the European Union. In *International Organization*, č. 2, roč. 55 (jaro 2001), str. 357-390.

Internetové zdroje

- Projevy, proslovy a deklarační Jacquese Chiraca. Odkaz:
http://www.elysee.fr/elysee/elysee.fr/francais_archives/interventions/discours_et_decldecldecl/discours_et_decldecldeclara_du_president_de_la_republique.14396.html,
poslední přístup 29. 3. 2010.
- Zápisy z mezivládní konference z let 1996 – 1997. Odkaz:
<http://www.consilium.europa.eu/App/Cig/Cig1996.aspx?lang=en&cmsid=908&mode mod=4>,
poslední přístup 4. 4. 2010.
- Zápisy z mezivládní konference z roku 2000. Odkaz:
<http://www.consilium.europa.eu/App/Cig/Cig2000.aspx?lang=en&cmsid=907&mode mod=4>,
poslední přístup 15. 4. 2010.
- Zápisy z mezivládní konference z let 2003 – 2004. Odkaz:
<http://www.consilium.europa.eu/App/Igc/DocRegister.aspx?content=DOC&lang=EN &cmsid=754>,
poslední přístup 21. 4. 2010.

Dokumenty

- Maastrichtská smlouva
- Amsterdamská smlouva
- Niceská smlouva
- Ústavní smlouva
- Priority francouzského předsednictví. Présidence française de l'Union (second semestre 2000). In Bulletin européen, rok 2000 (srpen-září), č. 603-604.
- Rozhovor s Jacquem Delorse pro Libération, 22. 5. 1997.

Resumé

Mémoire « Politique européen du président Jacques Chirac vers la réforme institutionnelle » aborde la politique européenne de la France dans les années 1995 – 2005, c'est-à-dire pendant la présidence chiraquienne. Les dates ne sont pas justes parce que Jacques Chirac était en réalité le président jusqu'à 2007 mais, après le refus du Traité constitutionnel, sa politique européenne a fini. Mémoire est consisté de trois parties qui sont divisés en trois sous-parties. Les thèmes principaux sont trois traités qui étaient signés pendant la présidence chiraquienne – Traité d'Amsterdam, Traité de Nice et Traité constitutionnel. Ces traités étaient cruciaux pour la réforme institutionnelle de l'Union européenne avant le grand élargissement.

Le but du mémoire est d'analyser et comparer trois traités et voir en trois sous-parties la position et la politique française. Dans chaque partie, il y a une analyse de la position française avant la conférence intergouvernementale basé sur les discours de Jacques Chirac, les négociations du traité pendant la conférence intergouvernementale et les articles du traité qui était favorable et pas favorable pour la France.

La position de la France était plus que compliquée parce que la politique européenne chiraquienne n'était pas tout à fait claire autant plus qu'il était de 1997 à 2002 en cohabitation avec première ministre socialiste Lionel Jospin. En plus pendant la présidence du Chirac, les conditions internationales n'étaient pas très favorables : désintégration de l'Union soviétique, réunification d'Allemagne, la crise politique et financière, la situation instable sur Balkans, les tentatives de l'Union européenne d'adhérer les anciens satellites soviétiques de l'Europe centrale et orientale mais aussi la Turquie... Mais ces conditions ont causés que l'intégration européen est devenu plus important pour les états membres.

La réforme institutionnelle était vitale pour l'Europe d'avenir. Le traité de Maastricht a été supposé comme la réforme qui va assurer l'élargissement d'Union mais il n'a pas fait son travail. C'est pourquoi le but des trois traités des années 1997, 2000 et 2004 était de réviser Traité de Maastricht.

Les négociations du Traité d'Amsterdam étaient encore prudentes. La France ne tente pas de laisser l'élection d'unanimité parce que les politiciens français sentent que c'était une seule possibilité pour maintenir l'influence sur l'Union européenne. Mais avant les négociations du traité de Nice sur la conférence intergouvernemental même Chirac avait senti que l'approfondissement de l'Union est inévitable et il vaut mieux de diriger les négociations

pour protéger ses intérêts. Le texte du Traité institutionnel était le maximum qui était acceptable pour la représentation politique française. Tant pis le traité était refusé par les Français.

La politique européenne de la France avait progressé pendant la présidence chiraquienne. Au début, Chirac était assez hostile pour l'intégration mais en 2005 il a supporté le traité constitutionnel et le refus de ce traité signifie sa fin en politique. Le but de Chirac était au début d'imposer les intérêts français et c'est pourquoi il a imposé la coopération intergouvernemental mais après a reconnu que ça ne marchait pas et a commencé à travailler sur l'intégration européen.